

ÅRETS RESULTATER 2023

DH'S GLOBALE HANDICAPPROGRAM

DH

DANSKE HANDICAPORGANISATIONER

Danske Handicaporganisationer (DH) arbejder for, at mennesker med handicap kan leve et liv som alle andre: Deltage, bidrage og være en del af fællesskabet. DH er fælles talerør for 36 handicaporganisationer, der tilsammen har ca. 400.000 medlemmer inden for alle typer af handicap.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	i
Forkortelser, begreber og billeder	ii
Forord	ii
1. DH's Globale Handicapprogram – en introduktion	1
2. Hvem støtter vi - handicapbevægelsens partnerskaber i Det Globale Syd	2
2.1 Partnerskaber	2
2.2 Nye bevillinger i 2023	2
2.3 Målgrupper nået i Syd i 2023	3
3. DH's partnerskaber og understøttende rolle i Det Globale Syd (mål 1)	4
3.1 Organisatorisk stærke handicapbevægelser	4
3.2 Politisk stærke handicapbevægelser	5
3.3 Tværgående tiltag og samarbejde i 2023	7
3.4 Nye samarbejdspartnere	9
4. Handicappuljen – medlemsorganisationernes partnerskaber (mål 1)	10
4.1 Organisationsudvikling – stærkere handicapbevægelser, netværk og organisationer	10
4.2 Empowerment – stærkere medlemmer	14
4.3 Fortalerarbejdet – en stærkere stemme	17
5. Engagement, rådgivning og kursusaktivitet (mål 2)	19
5.1 Engagement	19
5.2 Formidling om udviklingssamarbejdet	20
5.3 Kapacitetsudvikling og læring	22
6. Inklusion af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde (mål 3)	24
7. Deltagelse i globale netværk (tværgående og understøttende mål)	27
8. Organisation, strategi og forvaltning af udviklingssamarbejdet	28
Bilag	30

Forkortelser, begreber og billeder

CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Handicapkonventionen)
DBS	Dansk Blindesamfund
DDL	Danske Døves Landsforbund
DH	Danske Handicaporganisationer
DHF	Dansk Handicapforbund
FFO	Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
GFD	Ghana Federation of Disability Organisations
GLAD	Global Action on Disability GLAD-netværket er en koalition af donorer og handicapapparatyorganisationer, der søger at fremme inklusion af mennesker med handicap i udviklingssamarbejde og humanitære indsatser.
IDA	International Disability Alliance Alliance af 14 globale og seks regionale organisationer af mennesker med handicap. IDA fungerer som den globale repræsentant og stemme for mennesker med handicap blandt andet ifht. FN.
IDDC	International Disability and Development Consortium IDDC er et internationalt konsortium af 35 civilsamfundsorganisationer, der er engagerede i at fremme inklusion af mennesker med handicap i udviklingssamarbejde.
Lev	Lev – Livet med udviklingshandicap
MOer	Medlemsorganisationer
NFDN	National Federation of the Disabled Nepal
NUDOR	National Union of Disability Organisations in Rwanda
SIND	SIND – Landsforeningen for psykisk sundhed
SUMH	Sammenslutningen af Unge Med Handicap

Billeder

Forsidebilledet er taget af Signe Daugaard, Great Minority for DH, og er fra et marked i Rwanda. Øvrige billeder er enten indsendt af DH's medlemsorganisationer eller taget af DH's medarbejdere.

Forord

Det er en fornøjelse at præsentere resultaterne fra DH's Globale Handicapprogram i 2023 og arbejdet med at skabe positive forandringer for mennesker med handicap i Det Globale Syd i samarbejde med DH's og medlemsorganisationernes partnere.

Medlemsorganisationernes partnerskaber med 87 søsterorganisationer i 24 lande har budt på mange vigtige resultater i 2023. Lige fra styrket kapacitet og mere demokratiske strukturer i organisationerne, til større mobilitet og selvstændighed for det enkelte menneske med handicap til styrket fortalerarbejde både lokalt og nationalt. Det har bl.a. bidraget til flere sociale ydelser, flere hjælpemidler og bedre forhold for mennesker med handicap i samarbejdslande i både Sydamerika, Afrika og Asien.

I alt har partnerskaberne nået ca. 64.500 mennesker med handicap og deres familier, 255 lokalafdelinger der repræsenterer ca. 230.000 medlemmer samt tusindvis af myndigheder og medborgere.

2023 var et år med mange nye tiltag på tværs af det internationale udviklingssamarbejde. Tiltag, der både trak mange internationale aktører til Handicaporganisationernes Hus, fik udvidet kredsen af samarbejdspartnere, sat handicapinklusion på dagsordenen hos andre udviklingsaktører og igangsat en modernisering af Handicappuljen.

DH var bl.a. værter for en international sundhedskonference, hvor vi sammen med organisationen, *International Development and Disability Consortium*, samlede 110 handicaprepræsentanter fra hele verden, WHO, Udenrigsministeriet, sydpartnere og danske civilsamfundsorganisationer til en fælles drøftelse af, hvordan vi kommer global ulighed i sundhed for mennesker med handicap til livs.

Handicap blev også sat på dagsordenen til Women Deliver-konferencen i Kigali, hvor DH deltog med en delegation af medlemsorganisationernes og DH's afrikanske partnere. Herudover samlede DH vores egne samarbejdspartnere fra Nepal, Rwanda og Ghana til et fælles partnerseminar i Danmark med fokus på erfaringsudveksling inden for interessevaretagelse og medlemsorganisering – områder, som vi alle arbejder på at styrke, og hvor vi har vigtige erfaringer at dele.

DH tog i 2023 også - i samarbejde med medlemsorganisationerne - skridt til at identificere nye samarbejdspartnere, hvilket resulterede i planlægning af kommende samarbejde med handicapparaplyen i Kenya og med handicapbevægelsen i Ukraine.

Herudover så Udenrigsministeriet forvaltningen af Handicapprogrammet efter i sømmene. 'Reviewet' var overordnet meget positivt og påviste både gode og relevante resultater af indsatser i Syd og effektive arbejdsgange. Herudover satte det også gang i en spændende modernisering af Handicappuljen med henblik på at skabe større forudsigelighed i Syd og styrke engagementet.

Alt det og meget mere kan du læse mere om i årets resultatrapport, der er rig på både data og case-historier fra indsatserne i Det Globale Syd.

Rigtig god læselyst!

Sif Holst, Næstformand,
Danske Handicaporganisationer

1. DH's Globale Handicapprogram – en introduktion

Formålet med DH's Globale Handicapprogram er at skabe positive forandringer for mennesker med handicap i Det Globale Syd. Programmet har fokus på at styrke handicapbevægelser, øge deltagelse og inklusion af mennesker med handicap i fællesskaber og beslutningsprocesser og styrke interessevaretagelse for handicap-dagsordenen både lokalt, nationalt og internationalt. Programmet finansieres via en årlig bevilling på Finansloven på 43,5 mio. kr. under Udenrigsministeriet. Som i resten af DH's arbejde er Handicapkonventionen fundamentet for arbejdet med at fremme rettigheder, inklusion og lige muligheder. Derudover er Verdensmålenes princip om ikke at lade nogen i stikken en vigtig løftestang i det internationale samarbejde. Programmet har tre overordnede mål:

Mål 1: Organisatorisk og politisk stærke handicapbevægelser i Syd. Samarbejdet med handicaporganisationer i Det Globale Syd er kernen i det internationale udviklingssamarbejde og omfatter både DH's egne partnerskaber med handicapparaplyorganisationer samt vores medlemsorganisationers partnerskaber med deres søsterorganisationer, støttet gennem Handicappuljen.

Mål 2: Øget engagement i internationalt udviklingssamarbejde blandt danske handicaporganisationer. Her indgår engagementstiltag, formidling af resultater samt DH's rådgivning og kursusaktiviteter.

Mål 3: Styrke inklusion af mennesker med handicap på tværs af dansk udviklingssamarbejde og humanitære indsatsler.

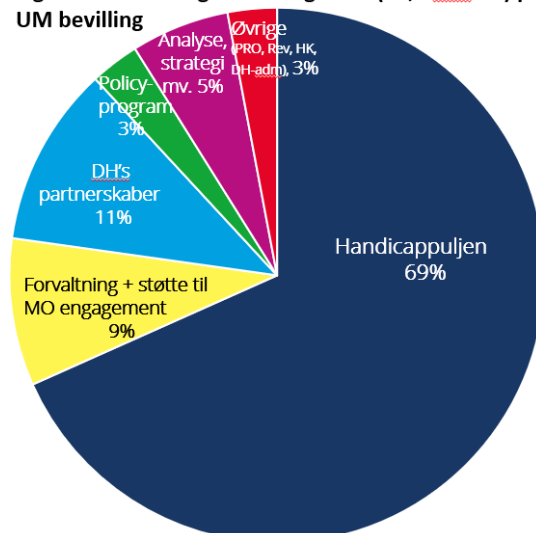
Figur 1.1: Oversigt over DH's Globale Handicapprogram

DH's Globale Handicapprogram		
<p>Mål 1: Organisatorisk og politisk stærke handicapbevægelser i Syd</p> <p>HP + DH partnerskaber</p> <p>Organisationsudvikling – empowerment - fortalerarbejde</p>	<p>Mål 2: Øget engagement i internationalt udviklingssamarbejde</p> <p>Engagement – oplysning - kapacitetsopbygning</p>	<p>Mål 3: Fremme inklusion af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde</p> <p>Udviklingspolitik – samarbejde – humanitær indsatsler</p>
Internationale netværk – Strategi – Analyse - Forvaltning		

Desuden indgår DH i en række internationale netværk, der sikrer adgang til ny viden, værktøjer og indsigt i globale dagsordener og bidrager til opfyldelsen af de tre mål.

De fleste af midlerne i Det Globale Handicapprogram gik i 2023 til medlemsorganisationernes projekter i Handicappuljen (69%). DH spiller en understøttende rolle gennem vores egne partnerskaber med handicapparaplyer i Syd (11%), fortalerarbejdet i Danmark med henblik på at styrke inklusion af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde og humanitære indsatsler (3%), forvaltning af Handicappuljen (9%) samt det tværgående strategi-, program- og analyse arbejde (5%). Derudover går 3% til øvrige udgifter som DH's oplysningsaktiviteter, revision, handicapkompensation samt DH administration.

Figur 1.2: Fordeling af forbrug 2023 (43,8 mio kr.) på UM bevilling

2. Hvem støtter vi - handicapbevægelsens partnerskaber i Det Globale Syd

2.1 Partnerskaber

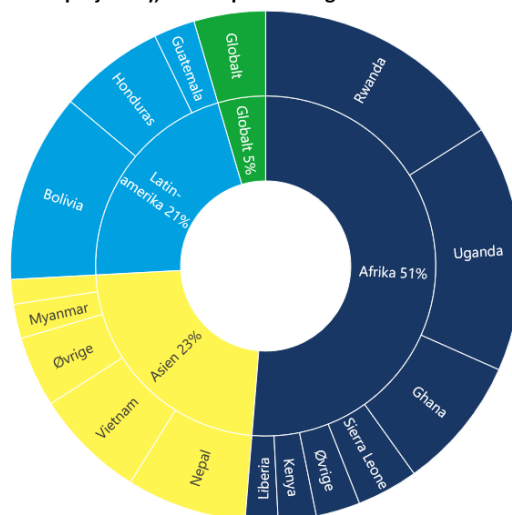
90 Sydpartnere	24 Lande	69 Aktive bevillinger	29 Heraf nye bevillinger
--------------------------	--------------------	---------------------------------	------------------------------------

Samarbejdet med sydpartnere når vidt omkring. I 2023 havde DH og medlemsorganisationerne tilsammen 69 aktive indsats i samarbejde med 90 forskellige sydpartnere. Det dækker 51 projekter, 4 forundersøgelser, 10 læringsindsatser og 4 oplysningsindsatser.

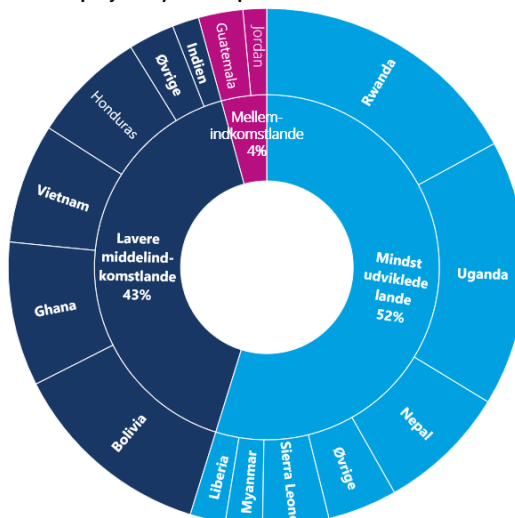
Af de ca. 40 millioner kr. forbrugt på partnerskaberne i 2023, blev lidt over halvdelen brugt på partnerskaber i Afrika (51%), en fjerdedel i Asien (23%), en femtedel i Latinamerika (21%), mens de resterende 5% gik til globale indsats. Den højeste koncentration af projekter findes fortsat i Ghana, Nepal og Rwanda, hvor DH ligeledes er engageret i partnerskab med de nationale handicaprapporter samt i Uganda, hvor DH tidligere har haft et partnerskab. Cirka halvdelen af midlerne gik i 2023 til kategorien af mindst udviklede lande, mens resten gik til lavere middelindkomstlande og 4% til højere middelindkomstlande.

Handicapbevægelsens udviklingsamarbejde spænder fra medlemsorganisationer med en enkelt partner til organisationer med mange partnere på tværs af flere kontinenter. Det afspejles i årets udbetalinger, der spænder fra 0,5-15,1 mio. kr. til en enkelt organisation. Udover de 8 organisationer med egne bevillinger, arbejdede yderligere 7 organisationer i 2023 under deres vinger som medansøgere (se oversigt i kapitel 5).

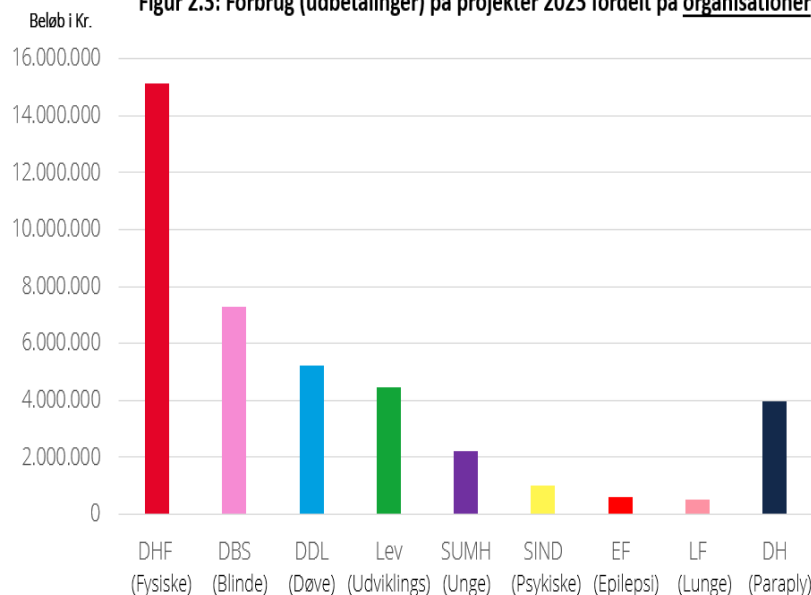
Figur 2.1: Forbrug 2023 (udbetalinger Handicappulje + DH projekter), fordelt på lande og kontinenter

Figur 2.2: Forbrug 2023 (udbetalinger på Handicappulje + DH projekter) fordelt på landeindkomst

Figur 2.3: Forbrug (udbetalinger) på projekter 2023 fordelt på organisationer

2.2 Nye bevillinger i 2023

2023 var igen et år med stor konkurrence om Handicappuljens midler. DH modtog i alt 38 ansøgninger, hvoraf ni fik afslag – fem af dem grundet manglende midler i puljen. I alt blev der bevilget 30,1 mio. kr., fordelt på 29 bevillinger. Se Bilag 3 for en fuld liste over bevillinger givet i 2023.

Verdensmålenes løfte om ikke at lade nogen i stikken er et fundament for alle de indsatser, der støttes gennem Handicappuljen. Puljens formål om at styrke handicaporganisationer og nedbryde barrierer for mennesker med handicap afspejler sig i de Verdensmål, som projekterne adresserer. **Mål 17** om partnerskaber indgår i alle nye projekter, da de alle indeholder organisationsudvikling og styrket samarbejde som en del af indsatserne. Men også ni andre Verdensmål dækkes. Som i tidligere år, er **mål 10** om reduceret ulighed fortsat det hyppigst adresserede verdensmål, der indgår i hele 16 af de 17 bevillinger, efterfulgt af **mål 1** (fattigdom), **4** (uddannelse) og **5** (ligestilling).

Figur 2.4 Verdensmål adresseret i 17 nye projektbevillinger 2023 (antal projektbevillinger per mål)

2.3 Målgrupper nået i Syd i 2023

Arbejdet i Det Globale Syd når mange forskellige målgrupper. Det er ikke nok at tælle, hvor mange mennesker med handicap eller deres familier, der berøres af indsatserne, for det er kun en del af fortællingen. Støtten til at udvikle stærke handicaporganisationer og lokalafdelinger, der kan mobilisere medlemmer, lave effektivt fortalerarbejde og skabe opmærksomhed om handicap, er lige så vigtig. Matrixen med målgrupper nået i 2023 nedenfor taler sit eget tydelige sprog.

Figur 2.5: Målgrupper nået i 2023

90 sydpartnere Handicapparaplyer, organisationer og netværk har styrket deres kapacitet.	555 lokalafdelinger 26 er nyetablerede og de resterende har styrket deres kapacitet.	5.756 frivillige Har deltaget i kurser og kapacitetsopbyggende forløb.
50.714 mennesker Med handicap har fået adgang til ydelser, færdigheder, selvtillid, indtægt, viden og samvær.	8.198 familier Til mennesker med handicap er blevet styrket i pårønderollen.	230.000 medlemmer Repræsenteres af deres medlemsorganisationer. (Tal inkl. ikke paraplyers medlemsorg. medlemmer.)
Tusinde myndigheder På lokalt og nationalt niveau har samarbejdet omkring inklusion.	Tusinde i lokalsamfundet Fået større forståelse for og opbakning til mennesker med handicap.	Millioner af borgere Nået gennem målrettet oplysning i radio, tv, aviser, sociale medier.

Vi dykker ned i udvalgte resultater fra 2023 i Syd i de kommende afsnit – først i forbindelse med DH's partnerskaber (kapitel 3), og dernæst medlemsorganisationernes partnerskaber (kapitel 4).

Hvilke indsatser er resultatrapporten baseret på?

Målgrupper nået: Tal er baseret på 32 igangværende projekter (ekskl. små og nystartede projekter), som har rapporteret på 2023.

Resultater: Baseret på 18 projekter afsluttet i 2023.

3. DH's partnerskaber og understøttende rolle i Det Globale Syd (mål 1)

DH har samarbejdet med handicapparaplyorganisationerne i Nepal, Rwanda og Ghana i en årrække. De tre partnerskaber har alle fokus på at styrke paraplyens rolle. Det gælder dels i forhold til at styrke de svageste medlemsorganisationers kapacitet, fremme en bred repræsentation af handicap, sikre koordinering og samarbejde i handicapbevægelsen og styrke interessevaretagelse i forhold til inklusion af mennesker med handicap.

Figur 3.1: Nøgleinformation på DH's tre partnere¹

<p>National Federation of Disabled Nepal (NFDN)</p> <p>Antal medlemsorganisationer: +400</p> <p>Samarbejdet siden 2009</p> <p>Budget for projekt: 3.048.373 DKK</p> <p>Projektperiode: 2021-24.</p> <p>Danske MO'er aktive i Nepal: DBS og Lev.</p> <p>Omsætning dækket af DH: 13% (+samfinansiering med FFO funding)</p> <p>Øvrige partnere til paraplyen: CBM, HI, LFTW, My Right, Socialmin, UNDP, WHO.</p>	<p>National Union of Disability Organisations of Rwanda (NUDOR):</p> <p>Antal medlemsorganisationer: 15</p> <p>Samarbejdet siden 2011</p> <p>Budget for projekt: 3.720.000 DKK</p> <p>Projektperiode: 2022-25</p> <p>Danske MO'er aktive i Rwanda: DBS, DDL, Lev, Lungeforeningen og SIND.</p> <p>Omsætning dækket af DH: 6% (+samfinansiering med Liliane Foundation)</p> <p>Øvrige partnere til paraplyen: BMZ, CBM, DRF, HI, LFTW, Lilliane Foundation, MyRight & UNDP.</p>	<p>Ghana Federation of Disability Organisations (GFD):</p> <p>Antal medlemsorganisationer: 9</p> <p>Samarbejdet siden 2012</p> <p>Budget for projekt: 4.000.000 DKK</p> <p>Projektperiode: 2021-24</p> <p>Danske MO'er aktive i Ghana: Lev, DDL og SUMH.</p> <p>Omsætning dækket af DH: 17%</p> <p>Øvrige partnere til paraplyen: DRF, IDA, LFTW, Sightsavers, UNDP, UNFPA, UNICEF & World Bank.</p>
<p>Fokusområder i partnerskaberne: Styrke paraplyernes rolle</p> <p>Organisationsudvikling – styrke medlemsorganisationers kapacitet – sikre repræsentative handicapbevægelser</p> <p>Fortalerarbejde - herunder brug af data og konventionsprocesser</p>		

3.1 Organisatorisk stærke handicapbevægelser

Vigtige resultater

GFD i Ghana har **styrket administrative og finansielle** politikker og praksis.

I Rwanda har NUDOR bistået sine medlemsorganisationer **med kapacitetsanalyser og handlingsplaner**.

NUDOR **støtter fem nye handicapgrupperinger i at organisere sig**, inkl. autisme, Cerebral Parese og epilepsi ikke tidligere anerkendt som selvstændige handicap.

En forudsætning for at kunne støtte sine medlemsorganisationer og bidrage til en stærk handicapbevægelse er, at paraplyorganisationerne selv er velfungerende og har den nødvendige kapacitet. Vejen derhen går bl.a. på at styrke administrative og finansielle systemer og den projekttekniske kapacitet. Fx har DH's ghanesiske partner, Ghana Federation of Disability Organisations (GFD) i 2023 revideret interne politikker og processer og indført et nyt regnskabssystem. Det har ført til øget gennemsigtighed, reducerede omkostninger og forbedrede interne kontrolmekanismer, og det betød bl.a., at GFD i forbindelse med en EU-ansøgning blev fundet administrativt robuste nok til at gå videre i opløbet om en bevilling.

¹ Forkortelser på organisationer i den blå boks: Christian Blind Mission (CBM), Disability Rights Foundation (DRF), Humanity and Inclusion (HI), Light for the world (LFTW).

Formålet med at styrke handicapparaplyerne er også bredere – at bidrage til velfungerende, legitime, demokratiske, repræsentative og samarbejdende handicapparaplyer med kapacitet til at lave effektivt medlems- og rettighedsarbejde. På den demokratiske flanke, startede alle tre partnere 2023 med helt nye bestyrelser uden meget erfaring inden for bestyrelsesarbejde, herunder med strategisk ledelse og bestyrelsens tilsynsførende rolle i organisationen. Det var derfor en bunden opgave for de tre sekretariater at **klæde de nyvalgte bestyrelsesmedlemmer på til hvervet**, hvilket blandt andet har ført til en klarere rollefordeling mellem bestyrelsen og sekretariatet.

I takt med at lokale politiske strukturer får mere magt, og medlemsorganisationerne bliver flere, er **det vigtigt for paraplyerne at finde deres rolle som samlende og kapacitetsopbyggende organisationer**. I Nepal har NFDN haft fokus på at styrke kapaciteten hos sine medlemsorganisationer, dels via træning og dels i form af teknisk støtte og rådgivning på fx medlemmernes ansøgninger til lokale myndigheder, fonde mv.

En større omstillingsproces er i gang i Rwanda, hvor DH's partner, National Union of Disability Organisations of Rwanda (NUDOR), er ved at transformere sig fra en projektbaseret organisation til en mere medlems- og programorienteret tilgang, hvor NUDOR har den overordnede styring, mens medlemsorganisationerne får en langt større rolle i planlægning og implementering af nye samlede indsatser indenfor sektorer som fx sundhed og uddannelse. Omstillingen indebærer ikke kun store organisationsændringer i NUDOR men også et behov for kapacitetsopbygning af medlemsorganisationerne (se Rwanda case).

DH arbejder med alle partnere på at styrke inklusion og bred repræsentation af forskellige handicapgrupper. I 2023 besluttede NUDOR's bestyrelse at **støtte fem 'nye' handicapgrupperinger, inkl. cerebral parese, autisme og epilepsi**, som indtil nu ikke har nydt anerkendelse som selvstændige handicap hverken af myndighederne eller handicapbevægelsen som helhed. I Ghana har GFD også arbejdet aktivt for at "Little People of Ghana" skulle blive et affilieret medlem af GFD.

3.2 Politisk stærke handicapbevægelser

I Ghana og Nepal har GFD og NFDN **bidraget til vigtige lovgivningsprocesser** og offentlige høringer.

NFDN og NUDOR har **udviklet værktøjer til monitorering af Handicapkonventionens implementering** – det har ført til en konstruktiv dialog med regeringerne.

Partnerne arbejder med at styrke **indsamling og brug af data** på personer med handicap.

Et andet vigtigt ben i DH's partnerskaber er styrkelsen af interessevaretagelse, herunder brug af data og konventionsprocesserne som løftestang for fortalerarbejdet.

I 2023 har **GFD spillet en central rolle i udformningen af nationale politikker** i Ghana ved aktivt at bidrage til lovgivningsprocesser og offentlige høringer. To af højdepunkterne er GFD's bidrag til revision og genindførelse af landets handicaplov (*Disability Act*) og GFD's bidrag til reviderede retningslinjer for landets 'DACF' fonde, hvilket er fonde øremærket til handicapformål på distriktsniveau. Disse to tiltag er centrale for henholdsvis at forbedre den lovgivningsmæssig beskyttelse og sikre adgang til ressourcer lokalt for mennesker med handicap.

I Nepal var højdepunkterne i 2023 godkendelsen af Den Nationale Handicappolitik, som NFDN har bidraget til, samt revision af retningslinjer for byudvikling, som nu inkluderer tilgængelighedsstandarder, hvilket vil kunne bane vejen for også at få vedtaget andre love, der kan øge tilgængeligheden i offentlige bygninger.

I Rwanda går handicapbevægelsen i en ny fælles retning

Handicapparaplyen NUDOR er en organisation i hastig vækst. Siden 2010, hvor den blev grundlagt, er det kun gået fremad med nye projekter, donorer og medlemsorganisationer, som der nu er 15 af.

Men rollen som paraply kræver, at NUDOR balancerer egne behov overfor medlemmernes. NUDOR har haft succes med at tiltrække projektfinansiering, men har været udsat for kritik for at glemme sin "raison d'être" og fokusere på egen organisation frem for at have medlemsorganisationernes behov for øje, herunder for at "udkonkurrere" medlemsorganisationerne i fundraising og projektlevering.

En organisationsanalyse viste at, **NUDOR ikke i tilstrækkeligt omfang engagerede medlemsorganisationerne** eller tog afsæt i deres prioriteter, ligesom der var behov for en klarere rollefordeling mellem paraply og medlemmer. Som en del af forklaringen pegede analysen på NUDOR's projektbaserede organisering og en silo-baseret struktur dikteret af donorkrav snarere end af NUDOR's medlemsorganisationers prioriteter.

På trods af den hårde dom, var der bred opbakning til analysens konklusioner, og med hjælp fra DH blev en udviklingsplan formuleret, der satte en ny retning for NUDOR's organisering og virke. I 2023 blev der lavet en række gennemgribende organisatoriske ændringer såsom en ny intern styringsstruktur, strategi og reviderede vedtægter, ligesom NUDOR brugte mange kræfter på at omstrukturere sit sekretariat under tre programområder for uddannelse, sundhed og økonomisk "empowerment" samt to tværgående programmer for kapacitetsopbygning og forskning samt fortalervirksomhed.

Billede fra afholdelse af workshop med NUDOR's 15 medlemsorganisationer og 5 andre handicaporganisationer

Medlemsorganisationernes nye rolle stiller også nye krav til deres kapacitet. NUDOR faciliterede derfor en stor workshop med de 15 medlemsorganisationer og 5 andre handicaporganisationer, hvor de alle fik udarbejdet en kapacitetsanalyse, en handlingsplan og en 'baseline', der danner udgangspunkt for NUDOR's fremtidige støtte og kompetenceudvikling til hver enkelt organisation. Processen med at skulle holde et kritisk spejl op og analysere sin egen kapacitet var en lærerig proces for mange.

Både NFDN i Nepal og NUDOR i Rwanda har som led i deres samarbejde med DH **udviklet værktøjer til at monitorere Handicapkonventionen**. Værktøjerne inkluderer en række interviewguides, der hjælper med at identificere, hvor langt landene er nået i implementering af konventionen og fremhæve væsentlige huller mellem politik og praksis. Hermed får handicapbevægelserne nogle effektive redskaber til at identificere og dokumentere mangler og på den baggrund formulere specifikke forslag og tiltag over for regeringerne. Det sker ofte i samarbejde med de nationale handicapråd, der ofte ikke har netværk og ressourcer til at generere data (se case fra Bagmati i Nepal).

Alle tre partnere arbejder desuden med at **styrke indsamling og brug af data om mennesker med handicap**, dels i det organisatoriske arbejde og dels i interessevaretagelsen. I Nepal spiller NFDN en aktiv rolle i at generere data om personer med handicap i samarbejde med andre partnere. De laver stikprøver i udvalgte områder og indsamler data om personer med handicap som et supplement til de officielle tal fra befolkningstællingen, der kritiseres for ikke at afspejle det reelle omfang af personer med handicap. I Ghana har GFD fokus på at styrke kapaciteten blandt sine medlemsorganisationer i indsamling og brug af medlemsdata.

3.3 Tværgående tiltag og samarbejde i 2023

Deltagelse i **Udenrigsministeriets review af DH**.

Partnerbesøg i Danmark.

Deltagelse i **Women Deliver konference** - satte inklusion på dagsordenen.

Udover projekterne med de enkelte partnere, iværksætter DH tværgående tiltag, der kan fremme partnernes erfaringsudveksling, inspiration og læring fra hinanden. 2023 var et år med flere fysiske møder med partnerne end normalt. Dels involverede Udenrigsministeriets review af DH feltbesøg i både Nepal og Rwanda, dels afholdt DH et partnerseminar i Danmark, og endelig samlede de afrikanske partnere til *Women Deliver* konferencen i Kigali.

Under **Udenrigsministeriets review af DH**, dokumenterede review-teamet positive resultater af DH's og medlemsorganisationernes indsatser i både Nepal og Rwanda. Reviewet kom med en anbefaling om at styrke synergi og sammenhæng mellem DH's og medlemsorganisationernes landeindsatser, og DH har på den baggrund styrket og formaliseret landegrupperne med henblik på bedre at understøtte synergi, videndeling og sammenhæng mellem indsatserne.

I foråret 2023, mødtes repræsentanter fra DH's tre partnerorganisationer til et **partnermøde i Danmark**, hvor fokus var på at styrke internationalt samarbejde og politisk interessevaretagelse. Dette gav DH og partnerne mulighed for at udveksle erfaringer og lære af hinanden. Partnerne fik indsigt i DH's arbejde med politisk interessevaretagelse og strategisk kommunikation, der har styrket handicappolitiske initiativer i Danmark. Møderne med Institut for Menneskerettigheder og Dansk Institut for Partier og Demokrati inspirerede til nye anvendelser af Handicapkonventionen og integrering af handicap i partipolitiske strategier i Nepal og Ghana. Et besøg hos en af DH's lokalafdelinger gav desuden eksempler på, hvordan DH arbejder med lokal interessevaretagelse og medlemsoplysning.

Nyt værktøj fører til nyttig dialog med myndighederne i Bagmati

Bagmati er en af syv provinser i Nepal, og en af dem der er længst fremme i forhold til at få udviklet lovgivning og igangsat tiltag, der skal fremme inklusion af personer med handicap. Derfor var det også her, NFDN valgte at afprøve og teste det nye værktøj, NFDN har udviklet til at overvåge implementeringen af FN's Handicapkonvention. Værktøjet tager udgangspunkt i de anbefalinger, som FN's Handicapkomite gav den nepalesiske regering i 2018 og guider brugerne til at indsamle og analysere forskellige typer data - fra detaljeret dokumentanalyse, til dybdegående interviews med forskellige repræsentanter fra myndigheder og handicaporganisationer mfl. samt analyse af nyhedsrapporter fra forskellige mediekkanaler.

Billede fra møde mellem NFDN repræsentanter og politiet. Et 'letter of concern' blev indsendt til distriktpolitiet. Dialogen førte til bedre rammer for kontakt med politiet, herunder fysisk adgang og et særskilt SMS-nummer for hørehæmmede.

NFDN brugte værktøjet til at interviewe i alt 21 regeringsinteressenter, 12 organisationer for personer med handicap og 25 enkeltpersoner med handicap – en øvelse, der har kastet gode resultater af sig. Dialogen med forskellige ministerier i provinsen og den efterfølgende deling af rapporten har i sig selv været med til at skabe en øget bevidsthed og forståelse både blandt embedsfolk og handicaporganisationer om Handicapkonventionen og de rettigheder og bestemmelser, den indeholder.

Den dialog, værktøjet skabte, var medvirkende til, at provinsregeringen bad NFDN blive sparringspartner på at få tænkt inklusion ind i relevant lovgivning. I alt 189 love og procedurer i Bagmati provinsen er blevet revideret, herunder handicappolitik og retningslinjer for rehabilitering og hjælpemidler.

Og det stopper ikke med inklusion i lovgivningen. NFDN observerer også en forandring i regeringens samarbejde med en lang række serviceudbydere, eksempelvis valgkontoret, politistationer, skoler, hospitaler og andre institutioner.

Et nyt tiltag, som NFDN har været med til at skubbe på for, er etableringen af handicapinformationscentre, der yder rådgivning og hjælper med adgang til hjælpemidler. Dem er der nu 10 af i Bagmati.

Erfaringerne fra Bagmati provinsen blev i udgangen af 2023 delt med de øvrige 6 provinser – her i Lumbini.

Billede af Lumbini team der laver demo-træninger i at anvende deres nye CRPD-monitoreringsværktøj

Partnerne deltog også i en **international konference om global ulighed i sundhed**, arrangeret af DH i samarbejde med International Disability and Development Consortium (se Mål 3). Her bidrog partnerne med relevante perspektiver på ulighed i sundhed fra Det Globale Syd.

I 2023 blev *Women Deliver*-konferencen for første gang afholdt på det afrikanske kontinent med repræsentanter fra DH's afrikanske partnere og 10 repræsentanter fra medlemsorganisationernes partnere² fra Rwanda og Uganda. DH støttede deres deltagelse med henblik på at sikre repræsentation og synlighed af mennesker med handicap. Samarbejdet med *Women Enabled International* sikrede fuld tilgængelighed, og en række udviklingspolitiske debatter fik handicappolitiske vinkler reflekteret på baggrund af den store deltagereskare fra DH's og DH's medlemsorganisationers sydpartnere. Deltagelsen styrkede herudover handicaprepræsentanternes netværk med andre sydpartnere og med internationale udviklingspolitiske aktører.

3.4 Nye samarbejdspartnere

I 2023 indledte DH samarbejde med en ny handicaporganisation i Kenya og sonderede muligheder for fremtidigt samarbejde med handicapparaplyen i Sierra Leone. I Kenya er der tale om et mindre projektsamarbejde med den kenyanske handicapparaplyorganisation, **United Disabled Persons of Kenya (UDPK)**, der blev udviklet i 2023 og igangsat i 2024. Samarbejdet starter med en etårig indsats for at prøve samarbejdet af og vil have fokus på at dokumentere og evaluere tidligere indsatser og udarbejde en strategisk plan og et værktøj, der kan hjælpe med at styre og evaluere organisationens projekter.

DH sonderede ligeledes muligheder for fremtidigt samarbejde mellem danske handicaporganisationer og **søsterorganisationer i Ukraine** med henblik på at understøtte en inkluderende, demokratisk genopbygning. Det inkluderede bl.a. dialog med en række ukrainske handicaporganisationer, med European Disability Forum, der er engageret i Ukraine, og med DH's medlemsorganisationer og resulterede i såvel en ansøgning til Udenrigsministeriet om en tillægsbevilling til indsatser i Ukraine og den øvrige østlige naboskabsregion til EU og i en ansøgning til *New Democracy Fund* med den ukrainske handicaporganisation, *Fight for Right*, med fokus på at understøtte af-institutionalisering af mennesker med handicap i Ukraine.

² Repræsentanter fra partnere til DHF, SUMH, DDL, SIND og DBS.

Valget af nye partnerlande er sket i dialog med DH's medlemsorganisationer, og medlemsorganisationernes tilstedeværelse i Kenya og Sierra Leone har været udslagsgivende for landevalget i Kenya og for, at DH påtænker at gå i videre dialog med paraplyen i Sierra Leone.

4. Handicappuljen – medlemsorganisationernes partnerskaber (mål 1)

Medlemsorganisationernes arbejde i Det Globale Syd dækker over mange typer indsatser og målgrupper, som overordnet kan inddeles i tre kategorier – organisationsudvikling, 'empowerment' og fortalerarbejde – eller med andre ord: stærkere organisationer, stærkere medlemmer og en stærkere stemme.

4.1 Organisationsudvikling – stærkere handicapbevægelser, netværk og organisationer

5756 frivillige og ansatte i bestyrelser, sekretariat og lokalafdelinger er blevet styrket i organisationsudviklings tiltag i 2023.

En fragmenteret handicapbevægelse i Guatemala begynder at samarbejde.

Ugandisk epilepsiforening officielt anerkendt af Sundhedsministeriet.

Nye tiltag ifht. at styrke sydpartners selvfinansiering.

555 lokalafdelinger støttet via projekterne – herunder 26 nyetablerede.

Der er en stor bredde i tilgangen til organisationsudvikling. Fra nationalt til lokalt niveau, fra indsatser med en enkelt organisation til projekter med hele handicapbevægelser og fra opbygning af små, nye partnere til afsluttende indsatser med fokus på bæredygtighed i velfungerende organisationer. I alt blev 87 handicaporganisationer støttet via Handicappuljen i 2023 – ca. 60% nationale organisationer, en del regionale organisationer samt mindre organisationer, der er ved at samle sig i netværk.

87

Handicaporganisationer
støttet gennem
Handicappuljen i 2023

Næsten alle projekter støttet gennem Handicappuljen indeholder en komponent med organisationsudvikling, det var tilfældet for 17 ud af de 18 projekter, der blev afsluttet i 2023. Kapacitetsopbygning af organisationerne sker typisk gennem træning, hvor man får ny viden og færdigheder og gennem udviklingsprocesser, hvor man sammen udvikler nye vedtægter, strategier, politikker, kapacitetsanalyser mv. I 2023 fik i alt 5.756 personer – bestyrelsesmedlemmer, ansatte og lokale ledere styrket deres kapacitet. Små projektpuljer, hvor partnerorganisationerne eller deres lokalafdelinger kan søge midler til specifikke indsatser, bruges også i stigende grad som en måde at supplere træning og styrke ejerskab, medbestemmelse og "learning-by-doing" på.

Styrkelse af handicaporganisationer og -bevægelser

Et udpluk af resultater opnået i 2023 viser bredden i støtten til organisationsudvikling. I 2023 var der en del projekter, hvor organisationsudvikling ikke blot var en af flere komponenter, men hele projektets omdrejningspunkt. Det var bl.a. tilfældet i Dansk Handicapforbunds (DHF) projekt i Guatemala, hvor målet var at styrke og samle en national handicapbevægelse samt Danske Døves Landsforbunds (DDL) i Vestafrika, der søger at styrke samarbejde og læring på tværs af landegrænser.

Begyndende samarbejde i en fragmenteret handicapbevægelse – en case fra Guatemala

I Guatemala er målet at styrke kapacitet, samarbejde og koordinering blandt de 15 deltagende organisationer både indenfor de individuelle 'handicaptyper' – fysisk handicap, blinde, døve og krigshandicap – samt på tværs af handicapbevægelsen. I et land med en handicapbevægelse, der består af mange små organisationer koncentreret omkring hovedstaden uden nationale organisationer til at repræsentere hver handicaptyp, er det en større opgave. Tilgangen i projektet er den samme som i andre DHF-projekter med en kombination af tiltag, der fremmer kapacitet, samarbejde og ejerskab gennem fælles træninger, styregruppe og mindre projektfonde til organisationernes egne indsatser og til fælles indsatser inden for hver handicaptyp.

Der er sket **fremskridt på alle tre niveauer**. I de **individuelle organisationer** er flere i gang med en organisatorisk udviklingsproces. ASODISPRO, en organisation for mennesker med fysiske handicap, er gået fra at være en velgørenhedsorganisation til nu at arbejde rettighedsbaseret og fra primært at være styret af en enkelt leder til nu at have en base af unge aktive nye ledere. Blindeorganisationen APENOVIJUT har efter et kursus om vedtægter sat en demokratisk udvikling i gang med valg af ny ledelse, der arbejder på at skabe kendskab til vedtægterne blandt de øvrige medlemmer. Endelig oplever de tre organisationer for personer med fysiske handicap et øget medlemsengagement og forbedringer i medlemmernes selvværd, motivation og tilhørsforhold til deres organisation som følge af aktiviteter, der fokuserer på fællesskab, konflikthåndtering og personlig udvikling.

Det lykkedes de syv blindeorganisationer at samle sig i en **fælles paraply**, FECIGUA. Nu har de fire døveorganisationer besluttet også at arbejde henimod at skabe et fælles forbund for at styrke deres indflydelse og rettighedsarbejde. På det tværgående niveau udtrykker partnerorganisationerne, at projektet har skabt et **rum for fælles dialog, refleksion og udveksling på tværs**, ligesom de har taget de første skridt hen imod fælles fortalerarbejde

Billede fra fælles træningskursus i Guatemala.

i form af et fælles udvalg og en fælles prioritering af rettighedsarbejdet.

Projektet er dog **ikke uden udfordringer**. Fx er kapaciteten hos partnerne på forskelligt niveau, hvilket der skal tages højde for i træninger, aktiviteter og opfølgning. Herudover går meget information tabt i dialogen med døvesektoren på trods af brug af tolk, og mange af organisationerne er præget af traditionel tænkning - fx er inddragelse af flere kvinder og unge en udfordring.

Styrkelse af demokrati og medlemsengagement kan også være vigtigt, når det kommer til **genoptage samarbejde og tillid i en organisation**. Et godt eksempel er SIND's genoptagelse af samarbejdet med partneren NOUSPR i Rwanda efter en korrupsionssag og 3 års pause. Projektets mål var genopbygning, stabilisering og kapacitetsopbygning af organisationen og dens lokalafdelinger. Som led i processen blev frivillige ledere og medlemmer inddraget i dialogen om ændringer af deres vedtægter. Det var nye toner, der gav tiltro til den nye ledelse, lyst til at engagere sig aktivt samt en oplevelse af at være en del af en demokratisk styret organisation.

Mange sydpartnere har svage monitorerings- og læringssystemer. Fokus er typisk på at implementere og indsamle de data, donorerne efterspørger, men ikke på selv at være i førersædet i forhold til indsamling, analyse og brug af data til at følge fremskridt og tilbagegang. LEV's nye samarbejde med **KAIH i Kenya** var derfor usædvanligt med sit primære fokus på at opbygge et monitorerings-, evaluerings-, ansvarligheds- og læringssystem, der skal bidrage til at styrke evidensbaseret fortalerarbejde.

Hvordan forbereder man exit- en case fra Uganda

Samarbejdet mellem den danske og den ugandiske epilepsiforening, ESAU, er i gang med en gradvis udfasning, og formålet med projektet var derfor at styrke den organisatoriske og finansielle bæredygtighed. Det skulle ske på flere fronter - via en større anerkendelse og synlighed på det nationale niveau, en styrket organisationskultur lokalt og en højere grad af selv-finansiering.

Meget er lykkedes. 23 år efter at de første tiltag til at etablere en epilepsiforening startede i skyggen af et mangotræ, er ESAU nu blevet **anerkendt officielt af Sundhedsministeriet** i

Uganda som den førende organisation på epilepsiområdet og talerør for mennesker med epilepsi.

Billede af møde med lokalafdeling ved Masaka i Uganda.

En anden milepæl var en **revision og forenkling af foreningens vedtægter**. De sikrer nu **større repræsentation af kvinder og unge**, ligesom det er blevet betydeligt mindre omstændigt og omkostningstungt at afholde generalforsamlinger både nationalt og lokalt og dermed leve op til egne vedtægter. Desuden er der sket gode fremskridt i fundraising og styrkelse af de 125 lokalafdelinger.

Fundraising og økonomisk bæredygtighed

Et indsatsområde, der fylder i mange partnerskaber på både det nationale og det lokale plan, er fundraising og bestræbelserne på større finansiell bæredygtighed. Det kræver en stor indsats at øge fundraising kapaciteten, bygge relationer til relevante donorer, formulere og kvalitetssikre ansøgninger og leve op til de forskellige donorkrav.

Et eksempel er Epilepsy Support Association Uganda (ESAU), der har arbejdet målrettet med at styrke deres **fundraisingkapacitet**. Opskriften har været træning af to nøglemedarbejdere, involvering af både ansatte og bestyrelse, prioritering af tid til fundraising samt fokus på at skabe netværk til potentielle donorer. Især under corona nedlukningen lykkedes det ESAU at tiltrække nye donorer. Et vigtigt tiltag fra ESAUs side er en ny bestemmelse om, at alle donorer skal afsætte en vis procentdel af en bevilling som bidrag til organisationens faste omkostninger.

Selvom evnen til at tiltrække nye donorer er betydeligt forbedret, er det svært at nå et niveau, der kan matche den danske støtte, da mange bevillinger er små og kortvarige. Desuden kræver den konstante jagt på finansiering mange ressourcer og gør det svært for organisationerne at arbejde målrettet for deres egne strategiske prioriteter.

Der er derfor et stort pres for at **prøve at finde andre supplerende indkomstkilder**. Det gælder ikke mindst i et land som Ghana, hvor handicaporganisationerne mærker en tydelig 'donortræthed' efter at landet i 2010 rykkede fra kategorien af "mindst udviklede lande" til nu at blive betragtet som et 'lavere middelindkomstland'. LEVs partner Inclusion Ghana (IG) søger derfor at udvikle indkomstgenererende aktiviteter på distriktsniveau, der udover at give deltagerne en indkomst, også skal bidrage til at dække en del af organisationens faste omkostninger. Iderigdommen har været stor og har resulteret i en fælles sneglefarm, ingefærfarm, jordnødderfarm og dyrkning af kakaoplante, men de indkomstskabende tiltag har ikke givet det forventede overskud - formentlig fordi de ikke har været baseret på en tilstrækkelig grundig analyse af markedet. Belært af erfaring, har organisationen nu hyret en konsulent til at udarbejde en markedsanalyse med anbefalinger til 2-5 levedygtige 'virksomheder' og har efterfølgende fået udarbejdet en forretningsplan for en fælles honning og 'shea butter' produktion, ligesom det er planen fremover at gøre bedre brug af muligheden for rådgivning fra distrikternes rådgivningscentre.

Lokal forankring

Lokalafdelinger spiller en vigtig rolle i organisationernes arbejde. Det er der, medlemmerne bor og der, lovgivning, programmer, budgetallokeringer og adgang til ydelser skal føres ud i virkeligheden. Lokale strukturer kan samle mennesker med handicap, vælge legitime repræsentanter, tilbyde medlemsaktiviteter og styrke medlemmers viden om egne rettigheder og muligheder. Lokal organisering er desuden ofte en forudsætning for at kunne tilgå lokale ressourcer, ligesom de fungerer som bindeled mellem medlemmer og hovedorganisationer. Hele 555 lokale strukturer blev støttet gennem Handicappuljens projekter i 2023 med en lang række tiltag for at styrke lokalafdelingernes kapacitet, medlemsmobilisering og lokale fortalerarbejde.

555
Lokale strukturer
støttet i 2023

En af de organisationer, som har haft et stort fokus på **lokal forankring**, er Dansk Blindesamfund (DBS). I Sierra Leone har indsatsen med at styrke 8 lokalafdelinger og dens ledere i henholdsvis Bo og Bombali resulteret i, at de nu har kapaciteten til at organisere aktiviteter og engagere lokalsamfundet. Små projektfonde, hvor medlemmer kan søge tilskud til indkomstgenererende aktiviteter, har gjort det mere attraktivt for blinde og svagsynede at blive medlem og derved forøget indtægterne til lokalafdelingerne gennem et stigende antal kontingenter.

Billede af møde om tilgang til distriktsmidler for kvinder og unge

I Uganda har samarbejdet med Uganda National Association of the Blind (UNAB) resulteret i flere **nye lokalafdelinger og styrket kapacitet**, herunder i Arua og Mai-Okollo. Det er vigtigt for UNAB som organisation også at nå ud i de mere afsidesliggende områder af Uganda og nå de mest udsatte grupper - i dette tilfælde flygtninge fra Sydsudan. At have aktive filialer på disse steder er derfor afgørende for at kunne nå ud til målgrupperne og for at kunne udvikle tilbud, der imødekommer flygtningenes og værtssamfundets behov.

I nogle lande sætter regeringerne **øremærkede distriktsmidler af til handicapformål**, det gælder blandt andet i Ghana og Uganda. Et vigtigt led i styrkelsen af lokalafdelinger er derfor at blive registreret som en lokal forening, gå i dialog med de lokale myndigheder og få opbygget kapacitet til at søge og håndtere små bevillinger. I den ugandiske epilepsiforening ESAU har man løbende trænet og coachet lokale ledere og medlemmer i, hvordan de kan søge de lokale distriktsmidler. 24 ud af ESAUs 124 lokalafdelinger har formået selvstændigt at rejse midler, og træningen

har bl.a. resulteret i, at 90% af lokalafdelingerne nu selv har løbende kontakt med lokale embedsfolk og myndigheder uden hjælp fra ESAU's sekretariat.

Billede fra medlemsmøde i Bwiam lokalafdeling i Gambia.

4.2 Empowerment – stærkere medlemmer

Vigtige resultater

50.714 personer med handicap nået i 2023. De har fået adgang til ydelser, færdigheder, selvtillid, viden og samvær.

8.198 familier er blevet styrket i pårønderolle.

Øget mobilitet og mere selvstændighed for 2007 blinde og svagsynede takket være træning i brug af blindestok og i daglige gøremål.

Nye tilgange til personer med udviklingshandicap i Cambodia.

Indkomstgenerering et vigtigt aspekt i bekæmpelse af stigma.

Empowerment af mennesker med handicap og deres familier er ofte en forudsætning for, at mennesker med handicap kan spille en aktiv rolle i udviklingen af deres organisationer og det omkringliggende samfund. I 2023 nåede Handicap-puljen tilsammen ca. **50.714 mennesker med handicap** – ca. **46% kvinder, 51% mænd** (og 4% ukendt køn) samt **8.198 familier** med tiltag til at fremme opfyldelse af rettigheder og forbedrede levevilkår. Tallene dækker over mange forskellige tiltag.

50.714
Personer med handicap
8.198
Familier støttet i 2023

Bekæmpelse af stigma og isolation samt styrket selvværd

Første skridt i arbejdet med at styrke kapaciteten hos mennesker med handicap og deres familier er at hjælpe dem ud af den isolation og bekæmpe det stigma, de ofte lever under. Tiltag for at bryde isolationen varierer.

Hos blindeorganisationerne har **træning i brugen af blindestok** en afgørende betydning. Det øger ikke kun blinde og svagsynedes uafhængighed og mobilitet i lokalsamfundet, men også deres selvværd og sociale kontakt til andre, ligesom det er med til at skabe mere synlighed og forståelse for personer med synshandicap. I Gambia, Sierra Leone, Etiopien og Indien har i alt 2007 personer fået træning i og udlevering af hvide stokke. Træningen kombineres typisk med andre tiltag som led i en samlet "community based rehabilitation" tilgang, fx træning i madlavning, rengøring og andre opgaver i og udenfor hjemmet, træning af familiemedlemmer så de bliver bedre i stand til at støtte og involvere den blinde eller svagtseende samt indkomstgenererende aktiviteter.

Billede fra træning i brug af den hvide stok i Debre Derhan,

Synlighed er en vigtig faktor i at skabe mere opmærksomhed omkring, accept af og respekt for personer med handicap. Det var tydeligt i Lev's projekt i Cambodia, hvor Lev har faciliteret et samarbejde mellem tre organisa-

tioner for personer med udviklingshandicap og derigennem tiltag i to integrerede botilbud. Hvor man tidligere begrænsede udflugter for beboerne af frygt for, hvordan de og lokalsamfundet ville reagere, har man gennem projektet testet en ny tilgang med udflugter til stranden, salg af ting på markedet og deltagelse i lokale oprydningsdage som en del af den regelmæssige rutine,

The team was surprised with how quickly the community increased their understanding and acceptance of people with intellectual disabilities with even one-off awareness raising initiatives. (Uddrag fra afsluttende rapport).

hvilket er blevet positivt modtaget. Deltagelse i sportsaktiviteter er også blevet brugt som en måde at skabe opmærksomhed på og har været en mulighed for at mødes med andre ligesindede i lokalsamfundet.

All partners realised they had underestimated the abilities of the people with intellectual disabilities in their programs.... That residents were eager and able to learn new skills provided they had clear guidance and support from staff. (Uddrag fra afsluttende rapport).

Indsatsen i Cambodia viste også, hvordan personer med udviklingshandicap ofte undervurderes. Implementering af programmerne gav en række beboere mulighed for at bo delvist eller helt selvstændigt - eller med minimal støtte - ligesom flere har fået lønede jobs. Selv de ansatte på bostederne var overraskede.

Flere organisationer bruger frivillige til at formidle viden om eget handicap og hjælp til at håndtere de udfordringer, der følger med. Denne form for **"peer to peer" støtte** er både vigtig i forhold til andre personer med samme handicap men også i forhold til udbredelse af viden og bekæmpelse af stigma blandt familiemedlemmer og lokalsamfundet, som SIND projektet nedenfor illustrerer.

SIND's partner Mental Health Uganda (MHU) har samarbejdet med Ugandas sundhedsmyndigheder om at få genforenet 63 hjemløse kvinder med psykiske udfordringer med deres familier. Udover at hjælpe de hjemløse kvinder med basale fornødenheder og psykosocial støtte, har frivillige holdt møder med kvindernes familier og har gennem oplysningsarbejde søgt at af-stigmatisere, hvad det vil sige at have psykiske udfordringer. Kvinderne har desuden deltaget i rehabiliteringsaktiviteter, selvhjælpsgrupper og træning i sæbeproduktion. Samtidig med at de på skift underviser hinanden i forskellige færdigheder, opnår kvinderne en følelse af at høre til og at kunne tale med andre i en lignende situation.

Billede af møde i selvhjælpsgruppe i Kampala Uganda.

Indkomstgenererende aktiviteter – tjener flere formål

Personer med handicap og deres familier har ofte **større udgifter pga. medicin og behov for hjælpemidler samt en lavere indtægt** på grund af dårligere uddannelses- og jobmuligheder. Det kan desuden være svært for pårørende til mennesker med handicap at balancere beskæftigelse med den store arbejdsopgave, der kan være forbundet med at være værge for et menneske med et plejkrævende handicap. Indkomstgenererende aktiviteter kan derfor have afgørende betydning for medlemmernes økonomiske situation. Derudover er det at kunne tjene sin egen indkomst og kunne bidrage til husholdningen – måske for første gang i sit liv - forbundet med mange andre positive effekter. Indkomstgenererende aktiviteter, låne-sparre-grupper, træning i et håndværk eller andre måder at tjene lidt penge på, indgår derfor som en komponent i mange projekter.

Det var også tilfældet i DBS's projekt i Indien, hvor mange af personerne med synshandicap er analfabeter og arbejdsløse - eller i bedste fald lejlighedsvis arbejder som daglejere og ufaglærte landarbejdere. Gennem projektet har 500 personer med synshandicap modtaget uddannelse i grundlæggende økonomistyring, træning i et håndværksfag eller et stipendium. Dette har gjort det muligt at starte sin egen lille virksomhed og givet adgang til at optage lån for yderligere at udvide indkomstskabende aktiviteter. Udover glæden og den øgede selvtilid ved at

kunne bidrage og hjælpe til i husholdningen, så har det hjulpet personer med synshandicap til at opnå et **større selvværd samt anerkendelse og respekt** både i deres familier og i lokalsamfundet.

Dansk Handicapforbund (DHF) har støttet et projekt blandt landløse farmere i Nordghana. Det afviger fra øvrige projekter på flere måder. Dels er de 16 velfungerende og bæredygtige **spare- og investeringsgrupper** med 275 deltagere også åbne for personer uden handicap i begrænset omfang, og dels har et flertal af medlemmerne opbygget ikke kun en men 3-5 små forskellige indkomstskabende aktiviteter, der tilsammen giver et bæredygtigt bidrag til deres families økonomi. Dette og tidligere projekter har bidraget til, at mennesker med handicap ikke længere i så høj grad anses for ubrugelige og nytteløse, men er synlige i lokalsamfundet som landmænd, handlende og kunder.

Billede af træning i sæbe og omo produktion i Gambia

Flere kvinder og flere unge engageres i arbejdet

Billede af fortalervirksomhed af døveorganisationen i Hanoi, Vietnam

Flere medlemsorganisationer og deres sydpartnere arbejder målrettet med at få flere kvinder og unge ind i foreningsarbejdet. Det gælder blandt andet Danske Døves Landsforbund (DDL), der har sat **fokus på køn og kvinders rettigheder** i alle deres internationale projekter i erkendelse af, at døve kvinder er stærkt underrepræsenterede verden over. For eksempel har Ghana National Association of the Deaf (GNAD) trænet 20 kvinder i engagement og 'empowerment' gennem et mentorforløb. Af de 20 kvinder, har 6 efterfølgende overtaget en lederrolle i deres distrikter. For at sikre tryghed og aktivt engagement fra alle organisationens medlemmer, fik GNAD i 2023 etableret en intern 'safeguarding policy'. Desuden har GNAD forsøgt - gennem deres interne kommunikation - at understrege vigtigheden af en afbalanceret 50% repræsentation af mænd og kvinder i organisationen, hvilket tilskyndede til større involvering og inspirerede kvinder til at forfølge lederstillinger. Det blev især tydeligt ved den årlige generalforsamling i 2022, hvor 13 af de 21 kandidater, der konkurrerede om poster, var kvinder. Dog var der kun tre, der blev valgt ind, herunder en næstformand.

Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH) fokuserer sit udviklingsarbejde på handicaporganisationer i Syd, der arbejder med **unge mennesker på tværs af forskellige typer handicap**. Gennem deres samarbejde med DRIM i Sierra Leone, har styrkelsen af ungegrupper resulteret i en styrket frivillighedsstruktur og klarere ansvarsfordeling i organisationen. Det har ikke kun styrket deres eget selvværd, samarbejde og sammenhold men også gjort dem bedre i stand til at engagere sig i en fælles sag om at forbedre tilgængeligheden på de lokale skoler (se næste afsnit).

Den ugandiske epilepsiforening har både styrket involveringen af unge og kvinder med handicap i deres arbejde. Dels har de **ændret deres vedtægter, så unge og kvinder nu er garanteret politisk repræsentation** med en plads hver i bestyrelserne nationalt og lokalt, og dels har de lavet en række aktiviteter for at styrke deres kapacitet til at kunne deltage i den politiske ledelse af organisationen. Fx har de som noget nyt identificeret og trænet 35 unge med epilepsi til at blive fremtidige ledere og rollemodeller. Målet er at give de unge værktøjer og øget selvtillid til at engagere sig i arbejdet samt turde snakke åbent om personlige historier, sejre og udfordringer i hverdagen med epilepsi. I forhold til at styrke engagement af kvinder med epilepsi, resulterede to træningsforløb i, at **8 nye kvindegrupper** blev etableret på distriktsniveau, grupper der samler i alt 175 kvinder med epilepsi og deres slægtninge. Efterfølgende har de 8 grupper alle formået at igangsætte mindst en indkomstgenerende aktivitet samt

på eget initiativ opsøgt relevante lokale myndigheder for at opnå adgang til regeringens udviklingsprogrammer. Grupperne giver samtidig et trygt rum for kvinderne til at tale og dele specifikke problematikker for kvinder med epilepsi, på en måde de ikke kan i grupper, hvor kønnene er blandet.

4.3 Fortalerarbejdet – en stærkere stemme

Ny eller revideret **handicaplov på plads i Ghana og Gambia** med betydelige input fra handicapbevægelserne.

Døve- og blindeorganisationer etableret i Rwanda, Ghana og Gambia.

Samarbejde med uddannelsesministerier omkring inklusiv uddannelse.

Næsten alle lokalafdelinger arbejder med fortalerarbejde på lokalt plan og er i stand til at påvirke de lokale myndigheder og serviceudbydere, der gerne vil være mere inklusive, men har brug for støtte til hvordan.

En kerneopgave for handicapbevægelserne er at holde beslutningstagere ansvarlige for at sikre og beskytte rettigheder for mennesker med handicap. Det omfatter indsatser til at påvirke lovgivning, politik og budgettering på nationalt niveau samt fortalerarbejdet med at sikre, at love og regler føres ud i livet lokalt. Det er et arbejde, der retter sig mod mange forskellige aktører – politikere, myndigheder, serviceudbydere, private virksomheder og andre organisationer. Fortalerarbejdet indgår i de fleste sydpartners arbejde. I starten typisk på det lokale niveau, men senere i organisationernes udvikling også på det nationale niveau. Der er mange forskellige dagsordener og måder, hvorpå handicaporganisationerne går til opgaven.

Fortalerarbejde på det nationale niveau

På det nationale niveau, har tre ud af fire sydpartnere i 2023 lavet fortalerarbejde i forhold til ministerier, styrelser og andre typer offentlige institutioner, og hver tredje har samarbejdet med det nationale handicapråd. Øverst på listen står påvirkning af uddannelsesministerier, socialministerier og sundhedsministerier med henblik på at sikre lige adgang og muligheder for mennesker med handicap. Fortalerarbejdet foregår ofte i tæt samarbejde med handicapparaplyen, det nationale handicapråd og andre handicaporganisationer, som eksemplerne nedenfor illustrerer.

Det gælder i Gambia, hvor den nationale handicaplov er blevet vedtaget, og et nationalt handicapråd er nedsat efter en samlet indsats med 'nudging' fra handicapbevægelsen, herunder blindeorganisationen.

Det gælder også i **Ghana i relation til tegnsprogsagendaen**. Det primære formål med Danske Døves Landsforbunds partnerskaber i Syd er at sikre døves ret til tegnsprog, som er koden for at nedbryde kommunikationsbarrierer for døve verden over. Tegnsprog er forskellige land for land, og samarbejdet går derfor på at få udbredt og anerkendt det lokale tegnsprog, at etablere lokale tolkeuddannelser og undervisningsmaterialer, så der kan blive skabt holdbare tegnsprogsmiljøer. Arbejdet er nået længst i Ghana, hvor DDL og den ghanesiske døveorganisation GNAD har samarbejdet længst. Det var et stort skridt fremad, da Handicaploven skulle revideres, og GNAD i tæt samarbejde med Det Nationale Handicapråd, den ghanesiske handicapparaply GFD samt andre medlemsorganisationer deltog i at skrive det første udkast til loven. Den reviderede lov indeholder nu 18 referencer til tegnsprog og skitserer bestemmelser for undervisning i tegnsprog på folkeskoleniveau og brug af tegnsprogstolkning hos myndigheder. GNAD har også etableret et godt samarbejde med 'Ghana Education service, som har gjort det muligt for GNAD at være med til at forme ministeriets tilgang til inklusiv uddannelse. Erfaringerne har ført til en længere liste af 'læringer' omkring fortalerarbejdet, herunder vigtigheden af alliancer med relevante

myndigheder, en robust og pålidelig database samt omfattende dokumentation til brug for evidensbaseret fortalerarbejde og klare målsætninger og strategier for fortalerarbejdet.

Fortalerarbejde på det lokale niveau

Meget af fortalerarbejdet på lokalt niveau fokuserer på at få lige adgang til serviceydelser, regeringsprogrammer eller anden indkomstgenerering, sociale ydelser mv., som personer med handicap har ret til.

Fortalerarbejdet lokalt foregår ofte i et tæt samarbejde mellem sydpartnerens hovedkontor, der har erfaring og pondus til at gå i dialog med lokale embedsfolk, når de er på besøg i en lokalafdeling, og så lokalafdelingerne selv der kan følge op og overtage fortalerarbejdet efterfølgende. I Sierra Leone er SUMH's partner DRIM gået i **dialog med de lokale myndigheder og skoler om at forbedre tilgængeligheden på lokale skoler**. 11 skoler har nu taget initiativ til at forbedre den fysiske tilgængelighed og har bygget ramper, repareret huller og tildækket afløb på skolens arealer, der gør det lettere for personer, der bruger krykker eller kørestol, at komme ind og rundt. Forbedringer, der er blevet finansieret over de lokale skoletilskud. DRIMs tilgang har været en kombination af "awareness raising" og træningssessioner med skoleledere, lærere og embedsfolk på uddannelsesområdet om vigtigheden af at skabe tilgængelige og imødekommende undervisningsmiljøer for unge med handicap, kombineret med løbende opfølgning, engagement og støtte fra de unge frivillige. De unges involvering er ikke kun med til at holde beslutningstagerne til ilden, det er også med til at ændre autoriteter og lokalsamfundets syn på unge med handicap.

En klassisk udfordring i relationen mellem lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationer er myndigheder, der ikke føler sig tilstrækkeligt informeret og inddraget, mens civilsamfundsorganisationerne kan frygte en utidig indblanding i deres arbejde. Det har to af de afsluttede projekter et par interessante bud på løsninger til.

Spejderhjælpsprojekt i Ghana

LEV's samarbejde med Inclusion Ghana (IG) og Spejderhjælpen giver et indblik i arbejdet med 'empowerment' og fortalervirksomhed. Projektet har arbejdet direkte med 687 personer med udviklingshandicap og mobiliseret samt trænet medlemmer i 1098 familier gennem arbejdet med familiegrupper.

Familiegrupper har ført til fornyet viden om og forståelse for deres barns udviklingshandicap, og fjernet tidligere frygt, uvidenhed og selvbebrejdelse blandt forældrene. Det har givet dem et større mod på og vilje til at gøre opmærksom på deres barns rettigheder og trivsel overfor lokale aktører.

Billede: Majs dyrkning af IG District Council i Nord Asutifi

Partnerskabet med lokale spejder- og pige-guideorganisationer, etableret i samarbejde med Spejderhjælpen i Danmark, har resulteret i en øget 'empowerment' blandt de unge med et udviklingshandicap, opbygget et bånd med andre unge mennesker og fremmet inklusion samt forståelse for udviklingshandicap i lokalsamfundene. Det er blandt andet lykket gennem et 'bedste ven' koncept, hvor en ung med udviklingshandicap og en lokal spejder har lavet aktiviteter sammen som fælles leg eller deltagelse i lokale arrangementer.

I Ghana er 3% af distriktsmidlerne sat af til handicapformål, men det er svært for IGs medlemmer at få adgang til midlerne, da mennesker med udviklingshandicap - ofte ikke er i stand til at søge på egne vegne, og deres forældre og pårørende ikke betragtes som en legitim målgruppe. Det har fortalerarbejdet mellem Inclusion Ghana forældregrupperne og de lokale myndigheder dog ændret på. Hvor det ved projektets start var 3 projektdistrikter, der havde bevilget midler, er det nu alle 12 projektdistrikter.

5. Engagement, rådgivning og kursusaktivitet (mål 2)

DH arbejder på at øge engagement og forankring af udviklingssamarbejdet i den danske handicapbevægelse. Det gør vi gennem engagementstiltag, der søger at involvere flere organisationer og medlemmer, ved at formidle om resultater og indsatser til bevægelsens bagland og den danske befolkning generelt samt via rådgivning og kursusudbud, der samler danske partnere - og sydpartnere - i et fælles læringsrum og bidrager til at højne kvaliteten af indsatserne.

5.1 Engagement

15 handicaporganisationer er involveret i regi af Handicappuljen – 8 med egne bevillinger og 7 involveret som medansøgere, som del af større projekter.

Engagementsstrategi er vedtaget og sat i gang.

Ny Engagementsstrategi for DH's Globale Handicapprogram

DH udarbejdede i 2023 en engagementsstrategi i tæt samarbejde med medlemsorganisationerne med henblik på at engagere flere nye handicap-organisationer i det internationale udviklingssamarbejde, flere frivillige fra organisationernes bagland og styrke den organisatoriske forankring af udviklingssamarbejdet.

Strategien løber frem til 2028 og kan findes på [dette link](#). Der er meget intern læring at hente i handicapbevægelsen. Nogle handicap-organisationer har et stort frivilligmiljø, andre er gode til at involvere mindre organisationer i deres arbejde, og andre igen har et stort ejerskab i bestyrelse og ledelse. Efter strategien var vedtaget, afholdt DH, i samarbejde med engagementfølgegruppen, et velbesøgt læringsseminar om engagement, hvor der blev erfaringsudvekslet.

Engagementsstrategien kort:

Strategiens **mål** er:

- Styrket organisatorisk forankring af handicaporganisationernes udviklingssamarbejde;
- At flere handicaporganisationer engageres.
- At flere medlemmer i handicaporganisationernes bagland engageres.

For at opnå dette, er strategiens **tiltag**, at;

- Igangsætte konkrete initiativer for at højne engagement.
- Opprioritere kommunikation og arrangementer om det internationale arbejde.
- Justere Handicappuljens rammer for at forsimple krav og højne engagement.
- Fremme øget engagement via DH's rådgivning og arrangementskatalog.
- Bruge DH's egne partnerskaber som løftestang.
- Indtænke engagement når der laves nye strategier i DH's internationale arbejde.

8 organisationer med egne bevillinger

Dansk Blindesamfund
Danske Døves Landsforbund
Dansk Handicapforbund
Epilepsiforeningen
Lungeforeningen
LEV – Livet med udviklingshandicap
SIND – Landsforeningen for psykisk sundhed
SUMH – Sammenslutningen af Unge med Handicap

7 medansøgere

Autismeforeningen
CP Danmark
Diabetesforeningen
Gigtforeningen
Hjerneskadeforeningen
Parasport Danmark
ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

5.2 Formidling om udviklingssamarbejdet

Nyt tiltag - **Resultatfejningsdag** - holdt i tæt samarbejde med medlemsorganisationer.

Oplysningsprojekt **#StærkereSammenIVerden** – videoer med resultater fra handicapbevægelsens samarbejde med partnere i Rwanda.

9 **nyhedsbreve**, 13 **artikler** på hjemmesiden og 34 **opslag** på sociale medier.

Oplysningsindsatser støttet gennem **Oplysningspuljen** og ifm. projekter.

DH's oplysningsarbejde

DH iværksatte to større oplysningsindsatser i 2023. Kampagnen [#Stærkere sammen i verden](#) havde til formål at vise, hvordan samarbejdet mellem den danske handicapbevægelse og partnere i Syd giver resultater, der både kan ses og mærkes. I en række korte videoer fortæller handicapbevægelsens samarbejdspartnere i Rwanda om nogle af de vigtige resultater, som samarbejdet med den danske handicapbevægelse har bidraget til. Vi bliver blandt andet taget med ud på skoler, rehabiliteringscentre og landsbyer sammen med partnere til Dansk Blindesamfund, Danske Døves Landsforbund, SIND og DH og får konkrete eksempler og beretninger.

Et nyt tiltag - **Resultatfejningsdagen** i juni 2023 - blev skabt i tæt samarbejde med de udviklingsaktive medlemsorganisationer. Her fejrede vi nogle af de vigtige resultater, der er blevet skabt i samarbejde mellem den danske handicapbevægelse og søsterorganisationer fra Det Globale Syd det seneste år. Eftermiddagen bød både på eftertænsksomhed, inspiration, spændende oplæg, latter – og guldconfetti.

Derudover har DH gennem nyhedsbreve, hjemmesideartikler og opslag på sociale medier leveret kontinuerlig information til baglandet og øvrige interesserede. DH's månedlige **nyhedsbrev "Internationalt Nyt"** er fortsat i fremgang og oplevede en stabil stigning på 220 nye abonnenter til 900 faste abonnenter ved udgangen af året.

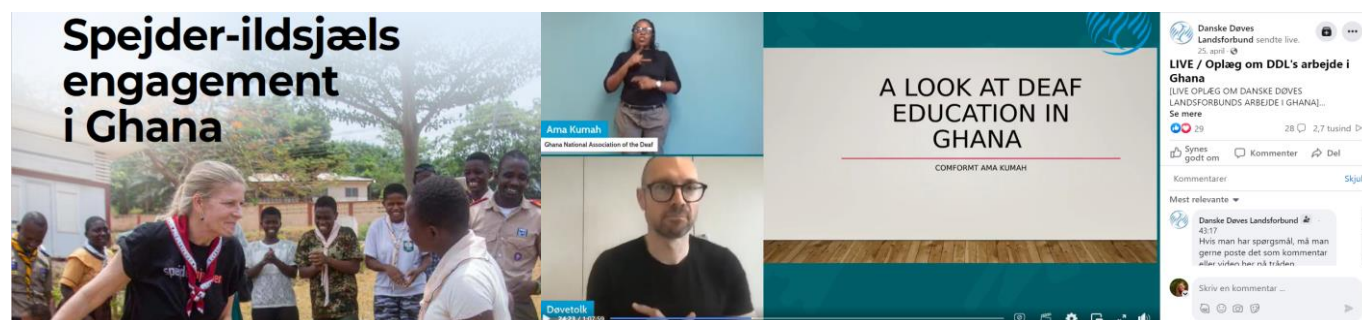
Medlemsorganisationernes oplysningsarbejde

Fire medlemsorganisationer har i 2023 lavet oplysning omkring det internationale udviklingsamarbejde som del af deres udviklingsprojekter. Trods forskellige tilgange, har de alle haft til formål at informere, engagere og skabe opbakning til deres internationale arbejde fra egne medlemmer såvel som den bredere befolkning.

Dansk Handicapforbund (DHF) og Lev har begge fokuseret på at skabe nærværende historier og livsfortællinger gennem fotos og interviews for at fremhæve livsvilkårene for mennesker med handicap i henholdsvis Guatemala og Ghana. DHF besøgte seks medlemmer af partnerorganisationer i deres hjem for at dokumentere deres historier, mens Lev samarbejdede med Spejderhjælpen og ghanesiske spejdere for at nå nye målgrupper i Danmark og formidle projektets resultater gennem artikler og SoMe-opslag.

Epilepsiforeningen har primært fokuseret på skriftlige artikler i medlemsbladet 'Epilepsi' med henblik på at informere deres medlemmer om samarbejdet med ESAU i Uganda og samarbejdets resultater.

Danske Døves Landsforbund (DDL) har valgt at samle oplysningsmidler fra deres udviklingsprojekter til en fællespulje, der skal understøtte deres nye kommunikationsstrategi på det internationale område. I 2023 fokuserede de på webindlæg, SoMe opslag, artikler i DDLs medlemsblad og præsentationer for lokalafdelingerne.

DH's Oplysningspulje giver mulighed for at søge beløb til mere omfattende oplysningsindsatser, der går på tværs af projekter og partnere. Oplysningsbevillinger afsluttet i 2023 bød på tre eksempler.

Dansk Handicapforbund har fokuseret på udarbejdelsen af oplysningsmateriale fra deres lange udviklingsamarbejde i Honduras, som afsluttes i 2025. Igennem 10 skrevne artikler, herunder i [Politiken](#) og [Globalnyt](#), 5 små [videoer](#) samt 10 SoMe opslag, har de potentielt har nået 500.000 personer.

Dansk Blindesamfund fokuserede deres oplysningsindsats på at formidle forholdene for mennesker med synshandicap i Rwanda ved hjælp af 12 foredrag, en podcast [Rejsebrev fra Rwanda – folkemord, forsoning og fællesskab](#), 1 artikel i DBS's magasin og SoMe- opslag.

5.3 Kapacitetsudvikling og læring

Læringsstudie om brug af små projektpuljer gav vigtig ny viden om fordele herved, herunder styrket lokal ledelse.

Online-kurser i hhv. resultathøstmetoden samt inklusion med god deltagelse af både medlemsorganisationer og sydpartnere.

Fortsat stor efterspørgsel på **rådgivning**, stor deltagelse i årets fyraftens**møder**, kurser og arrangementer samt aktiv deltagelse i diverse **følge-, arbejds- og landegrupper** samt kvartalsvise **netværksmøder**.

DH søger at fremme samarbejde, kapacitetsudvikling og læring i Handicappuljen gennem rådgivning og via kurser, fyraftensmøder, følgegrupper, læringsstudier mv. – tiltag der ofte inddrager sydpartnere på tværs af partnerlande og partnerskaber takket være online-muligheder.

Tematisk læringsstudie – fra skepsis til begejstring - lokale projektpuljer er et godt redskab til fremme af lokalt ejerskab

Små lokale projektpuljer er blevet et populært værktøj i en række Handicappulje-projekter. Det er samtidig et værktøj, bevillingssystemet har haft et ambivalent forhold til, da forvaltningen og den præcise brug af puljerne ikke altid er så velbeskrevet i ansøgningerne. Der har heller ikke været meget information at hente i projektevalueringer og rapporter, der typisk fokuserer mere på resultater og læring end på, hvordan en specifik tilgang bidrager til det samlede hele.

Det rådede et læringsstudie i 2023 bod på, da det zoomede ind på erfaringerne med brug af projektpuljer i Uganda og Sierra Leone. Det blev gjort fra tre forskellige vinkler, henholdsvis 1) maskinrummet – med forvaltning af puljerne, 2) resultatniveauet, samt 3) det strategiske niveau - herunder puljernes bidrag til lokalisering og bæredygtighed.

Tre hovedpointer fra studiet

1. Lokale projektpuljer har **meget at byde på med deres alternativ til den traditionelle 'top down' måde at uddele midler på**. Her bliver beslutningskompetencen og monitorering uddelegeret til Sydpartnere og ansøgninger og aktiviteter drevet af ansøgerne selv – en tilgang der stimulerer lokalt ansvar, ejerskab og lederskab på alle niveauer i organisationerne.
2. **Lokale puljer virker som en vigtig motivationsfaktor** for deltagelse i og udbytte af øvrige aktiviteter i projektet. Mens træning giver de teoretiske færdigheder, giver puljerne mulighed for at afprøve det i praksis i indsatser defineret og søgt af målgruppen selv.
3. Puljer **kræver tid at opbygge og ressourcer at drive, og skal tænkes godt sammen med projektets øvrige komponenter**. Lykkes det, er der til gengæld gode synergieffekter og resultater at hente.

Forsidebilleder på læringsrapporten

Det har resulteret i spændende indsigter og læring, som blev delt og diskuteret - dels på et online seminar med de involverede danske organisationer og sydpartnere og dels på en læringsdag i Handicaporganisationernes Hus, hvor DH, medlemsorganisationer og bevillingskonsulenter deltog ([klik her](#) for adgang læringside med rapporten³).

³ For at tilgå FABO universet, opret først en gratis brugerprofil på <https://fabo.org/>

Kurser og mentorstøtte

DH gentog succesen med **onlinekurser** og afholdt tre nye af slagsen i 2023. Det dækker dels to webinarer for policy-følgegruppen og udvalgte sydpartnere i, hvordan man bedst kan tale ind i og påvirke det humanitære arbejde samt to nye kurser/workshops i resultathøst (outcome harvesting) metoden med i alt 56 deltagere på tværs af 7 danske organisationer og 19 sydpartnere.

Tilbagemeldingerne var positive og viser, at det er muligt at lave onlinekurser, der både er engagerende og lærerige, og som giver nord- og sydpartnere mulighed for at sidde i samme læringsrum, samarbejde og udveksle erfaringer på tværs af landegrænser.

Kurserne har bidraget til, at partnerne nu er betydeligt bedre til at få resultaterne af deres arbejde frem i lyset i f.eks. projektrapporter og til at skelne mellem aktiviteter og resultater. Den tilgang kan de også have gavn af i fortaler- og kommunikationsarbejdet og i forbindelse med fundraising.

Et nyt tiltag i 2023 var **mentorstøtte fra Intrac**. Som opfølgning på et online kursus i 2022 om monitorering, evaluering og læringssystemer (MEL), blev deltagerne tilbudt mentorstøtte på deres egne MEL systemer. 35 deltog på tværs af 11 sydpartnere og fire danske organisationer.

Det gav desuden DH indblik i typiske udfordringer i MEL-arbejdet, hvilket kan bruges i kapacitetsopbygning.

Rådgivning og arrangementer

Rådgivning spiller fortsat en nøglerolle i kapacitetsopbygningen, med rådgivning på 31 ud af 36 ansøgninger.

DH's controller spiller desuden en vigtig rolle i rådgivning, dels af medlemsorganisationernes controllere og af regnskabspersonale involveret i det internationale udviklingssamarbejde, f.eks. ved at bistå med projektregnskaber og finansielle monitoreringsbesøg. Dertil kommer DH's controller i Rwanda og hans arbejde med at bistå DH's og medlemsorganisationernes sydpartnere i Rwanda, Uganda og Ghana i 2023.

Derudover blev der afholdt en række arrangementer, møder, læringsdage, landegruppemøder, følgegrupper og en stor konference om ulighed i sundhed (se Mål 3).

I 2023 har i alt ca. **594 personer deltaget i DHs arrangementer** omkring det internationale udviklingssamarbejde. Heraf udgjorde deltagere i kapacitetsopbyggende forløb fra handicapbevægelsen to trediedele (395 deltagere), mens resten primært var repræsentanter fra danske og internationale civilsamfundsorganisationer. Sydpartnerne var flot repræsenteret med i alt 94 deltagere især i de længere online kurser og i partnerbesøget.

Møder, kurser og andre arrangementer 2023

Konference, kurser og læringsdage

- International **konference** on ulighed i sundhed
- Partnerbesøg**
- Online kursus for **policy følgegruppe**
- Online kursus i **resultathøst** – begynder
- Online kursus i **resultathøst** – let øvede
- Mentoring i **MEL systemer**
- Læringsdag + webinar – **Tematisk læringsstudie**
- Læringsdag – **Engagement**

Møder

- Medlemsmøde – Præsentation af **UM review** rapport
- Udviklingsnetværksmøder**
- Møde med den **europæiske handicapparaply EDF**
- Inspirationsmøde om **samarbejde med Ukraine m.fl.**
- Resultatfejningsdag**
- Medlemsmøde vedr. **nye projektmodaliteter**
- Kvartalsmøder** med repræsentanter for medlemsorg.

Grupper

- Policy følgegruppe**
- Engagement** følgegruppe
- Landegrupper** – Nepal, Rwanda, Ghana
- Arbejdsgrupper** - tematisk læringsstudie, program
- Kvartalsvise netværksmøder** med medlemsorganisationer

Øvrige arrangementer

- IDDC Generalforsamling**
- Verdensmålsambassadørmøde** (med 2030Beyond)

6. Inklusion af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde (mål 3)

Mål 3 i DH's Globale Handicapprogram sætter rammen for DH's arbejde med at øve indflydelse på den udviklingspolitiske dagsorden i Danmark. Arbejdet går på tre ben, dels at påvirke rammerne for dansk udviklingsbistand, dels at fremme inklusion i internationalt udviklingssamarbejde og humanitære indsatser blandt danske udviklingsaktører og endelig at styrke danske handicaporganisationers rolle i fortalerarbejdet.

Afholdelse af International konference om global ulighed i sundhed.

Påvirkning via høringsvar af Udenrigsministeriets reviderede "Strategisk Ramme: Danmarks partnerskab med de Østlige Nabolandslande 2022-26".

Bidrag til Dansk Flygtningehjælps interne webinarer om inklusion af mennesker med handicap i organisationens humanitære indsatser.

Politisk interessevaretagelse

Med et nyt Folketing på plads i slutningen af 2022, har DH opprioriteret den udviklingspolitiske interessevaretagelse i 2023. I løbet af året har der været en del interaktioner med de mange nye **udviklingspolitiske ordførere** ligesom DH's deltagelse i Folkemødet og i *Women Deliver* konferencen har medført dialoger med ordførere fra en række partier⁴. Møderne har primært haft til formål at introducere til inklusion af mennesker med handicap i udviklingssamarbejde og humanitære indsatser og på at skabe gode relationer med henblik på at følge op ved senere lejligheder, ikke mindst når en ny udviklingspolitik skal forhandles i 2024.

Påvirkning af rammerne for dansk strategi for Ukraine og EU's øvrige østlige nabolande

DH indsendte i september et **høringsvar** til Udenrigsministeriet vedrørende opdatering af dokumentet "*Strategisk Ramme: Danmarks partnerskab med de Østlige Nabolandslande 2022-26*". DH pointerede væsentligheden af, at mennesker med handicap inkluderes på tværs af den danske indsats i Ukraine og de øvrige af EU's østlige nabolande, ikke mindst i lyset af krigen i Ukraine. Høringssvarets anbefalinger bidrog til, at dokumentets referencer til mennesker med handicap blev næsten fordoblet og omfattede præciseringer både i forhold til genopbygning (specifikt i Ukraines region Mykolaiv), reformer og styrkelse af demokratiske institutioner, fokus på øget tilgængelighed og på inddragelse af repræsentative organisationer af mennesker med handicap i relevante beslutningsprocesser.

Igang sættelse af studie om inklusion af dansk udviklingssamarbejde

DH har gennem nogen tid søgt at opnå et overblik over, hvordan mennesker med handicap tænkes ind på tværs af dansk udviklingssamarbejde. Det har været svært at opnå et samlet indblik - det gælder både de forskellige civilsamfundsorganisationer og på tværs af Udenrigsministeriets portefølje. I dialog med Udenrigsministeriet, iværksatte DH derfor et **studie**, der har til hensigt at tilvejebringe et overblik over inklusion af mennesker med handicap i dansk udviklingssamarbejde, både i relation til Danmarks ambitioner og forpligtelser, de faktiske finansielle bidrag samt gode eksempler på inklusion af mennesker med handicap i projekter og programmer. Studiet færdiggøres i første halvår af 2024.

⁴ Møder med Enhedslisten (Trine Pertou Mach), Socialdemokratiet (Jesper Petersen – daværende udviklingsordfører), Alternativet (Sascha Faxø), Venstre (Michael Aastrup Jensen), Konservative (Helle Bonnesen) og Danmarksdemokraterne (Charlotte Munch).

International konference om global ulighed i sundhed med fokus på handicap

En af de helt store prioriteringer i år har været en international heldagskonference om global ulighed i sundhed med fokus på handicap, som DH var vært for sammen med International Disability and Development Consortium (IDDC) og med WHO som en af hovedtalerne. Konferencen fandt sted i Handicaporganisationernes Hus den 10. maj og blev afholdt i forbindelse med IDDC's årlige generalforsamling. Der var således en lang række internationale deltagere med ekspertise i handicap og udvikling til stede, og konferencen var dermed en mulighed for at skabe en ramme om udveksling mellem internationale og danske aktører om inklusion af mennesker med handicap inden for sundhed. (Se case).

Konferencen har styrket relationen mellem IDDC og WHO, ligesom deltagelsen fra danske aktører som Udenrigsministeriet, Globalt Fokus, Sex & Samfund, Mission Øst, Dansk Røde Kors, SOS Børnebyerne, Caritas og Red Barnet har betydet, at dialogen og samarbejde med særligt Sex & Samfund og Mission Øst er øget med henblik på fremtidige fælles initiativer.

Andre samarbejder med danske aktører

DH har i de senere år inviteret os selv til møder med en række civilsamfundsorganisationer for at drøfte, hvordan organisationerne arbejder med at inkludere mennesker med handicap, og hvor der kunne være muligheder for at skærpe dette arbejde samt om muligheder for samarbejde med DH. I 2023 har dialogerne ført til konkrete samarbejder med Dansk Flygtningehjælp, 2030Beyond og AIDS-Fondet.

I forlængelse af Dansk Flygtningehjælps *Age, Gender and Diversity Mainstreaming Policy* fra 2020, ønskede de at gennemføre tre webinarer i efteråret 2023 for deres personale globalt om inklusion af mennesker med handicap i deres humanitære arbejde. DH blev inviteret til at byde ind i planlægning og afholdelse af webinarerne. Direktøren for Uganda National Action on Physical Disability bidrog også med deres erfaringer om at samarbejde med humanitære organisationer.

I juni var DH for andet år i træk vært for en workshop for en række verdensmålsambassadører fra forskellige afrikanske, mellemøstlige og asiatiske lande om *'Leave No One Behind'* princippet som et centralt element i arbejdet med Verdensmålene. Verdensmålsambassadørerne var inviteret af organisationen **2030Beyond**.

I 2023 har DH fortsat et tidligere samarbejde med **AIDS-Fondet**, dels om et debatindlæg i Altinget Udvikling i november ([DH og AIDS-Fondet: Er dansk udviklingspolitik igen ved at glemme dem, der altid bliver glemt?](#)) og dels om en break-out session ved Globalt Fokus' konference "*Fælles veje for klimahandling og rettigheder*", der omhandlede klimarettigheder for marginaliserede grupper. Dialoger med disse og øvrige organisationer fortsætter i 2024, hvor vi ligeledes har en forventning om, at inklusionsstudiet vil kunne bidrage til nye initiativer.

Hovedbudskaber i de to webinarer om inklusion af mennesker med handicap i humanitært arbejde

Inklusion af mennesker med handicap er en del af Dansk Flygtningehjælps rettighedsbaserede tilgang.

Det er væsentligt at forstå handicap og hvad det betyder i relation til kontekst og omgivelser, så indsatserne kan planlægges og implementeres derefter.

Humanitære organisationer bør involvere organisationer af mennesker med handicap, da det bidrager til, at indsatserne adresserer de barrierer og behov, som mennesker med handicap oplever.

Ulighed i sundhed er et globalt problem – noget vi både kan og skal gøre noget ved!

Det var et af hovedbudskaberne, da DH og Det internationale handicap- og udviklingskonsortium (IDDC) den 10. maj 2023 var værter for en international konference om ulighed i sundhed for mennesker med handicap. En konference, der samlede 48 organisationer fra hele verden, herunder også DH's sydpartnere fra Rwanda, Ghana og Nepal samt danske handicaporganisationer og civilsamfundsorganisationer, WHO-repræsentanter og Udenrigsministeriet.

På konferencen præsenterede WHO en ny og omfattende rapport om ulighed i sundhed, og det blev drøftet, hvordan udviklingssamarbejdet og humanitære indsatser kan bidrage med løsninger.

Udenrigsministeriets repræsentant understregede, at det er tydeligt, at mennesker med handicap er signifikant hårdere ramt af de tiltagende kriser, vi oplever i verden – både konflikter, naturkatastrofer og klimaforandringer: *"Det er helt tydeligt med WHO's rapport, som er præsenteret i dag, at det er et område, som vi bør have fokus på."*

Billeder fra international heldagskonference i Handicaporganisationernes Hus om global ulighed i sundhed med fokus på handicap

Tre hovedpointer fra konferencen:

- **Samarbejd på tværs:** Opdyrk alliancer og samarbejd med organisationer udenfor handicapverden, der repræsenterer nogle af de grupper, der også vil opnå mere lighed i sundhed.
- **En god investering:** At investere i en handicapinkluderende sundhedssektor giver økonomisk mening: For hver dollar, der investeres i at sikre handicapinkluderende forebyggelse og behandling af fx diabetes, hjertekarsygdomme, kroniske luftvejsygdomme og kræft, kan afkastet på investeringen blive 10 dollars.
- **#NothingAboutUsWithoutUs:** Hvis vi skal sikre, at mennesker med handicap ikke bliver ladt i stikken i krige, kriser og konflikter, er mennesker med handicap nødt til at blive inkluderet i udviklingen af indsatsen. Den pointe blev underbygget af en kvinde fra den ukrainske handicaporganisation, Fight for Right, der gav et rammende indblik i, hvordan det ikke var tilfældet i sundhedsnødhjælpen i Ukraine.

WHO-rapporten bød på opsigtsvækkende tal

Næsten *hver tredje kvinde med handicap* oplever fysisk eller seksuel vold i løbet af sin levetid.

Mennesker med et udviklingshandicap har en otte gange større dødelighed end mennesker uden handicap under Corona-pandemien.

Mennesker med kognitive og fysiske handicap har op til fem gange højere medicinudgifter end mennesker uden handicap

Kilde: WHO, 2022. "Global Report on Health, Equity for Persons with Disabilities"

Konferencen bidrog med ny viden og vigtig erfaringsudveksling mellem handicap- og udviklingsaktører fra store dele af verden. Den bekræftede samtidig nødvendigheden af samarbejde på tværs af organisationer, landegrænser og sektorer i kampen for inklusion af mennesker med handicap.

Policy-følgegruppe

Indenfor handicapbevægelsen koordineres fortalerarbejdet fortsat i en 'policy-følgegruppe', hvor fem af DH's medlemsorganisationer deltager. Gruppen mødes kvartalsvis med deltagelse af DH's næstformand, der er udviklingspolitisk talsperson. Af særlige tiltag i 2023 var gennemførelsen af to webinarer for policy-følgegruppen og relevante sydpartnere om, hvordan handicaporganisationer bedst påvirker den humanitære dagsorden. Webinarerne fokuserede på forskellige typer humanitære kriser, og hvordan de præsenterer forskellige barrierer for mennesker med handicap samt om de nøgleforpligtelser til inklusion af mennesker med handicap, der tilfalder humanitære aktører. Herudover var der fokus på den humanitære infrastruktur og den humanitære programcyklus og på, hvor de forskellige indgangsvinkler til at engagere sig er.

7. Deltagelse i globale netværk (tværgående og understøttende mål)

DH og en række af vores medlemsorganisationer er aktive spillere i både formelle og uformelle internationale netværk relateret til udvikling og handicap. Netværk, der understøtter det internationale udviklingsamarbejde. Her bidrager DH med viden og erfaring fra samarbejde med handicaporganisationer i Syd, søger indflydelse og samarbejde om fælles dagsordner og er en del af en stærkere stemme globalt. Herudover får DH viden om centrale globale bevægelser og processer. De globale netværk har haft stigende betydning for DH's internationale engagement, en udvikling der er fortsat i 2023.

Vigtige resultater

DH medvært for IDDC's årlige generalforsamling i Handicaporganisationernes Hus – med 3 dages program og deltagere fra mange internationale handicaporganisationer.

Fortsat samarbejde med den globale handicapparaply IDA, deltagelse i det årlige møde i GLAD netværket samt bidrag til diverse internationale publikationer.

Afholdelsen af IDDC's generalforsamling i Handicaporganisationernes Hus blev en mulighed for at positionere DH stærkere i IDDC's netværk. Særligt blev der skabt stor opmærksomhed om tilgængeligheden i kontorhuset. Derudover har arbejdet i regi af IDDC i 2023 omfattet udgivelsen af en guide om meningsfuldt engagement af handicaporganisationer i IDDC's aktiviteter. For DH har det været væsentligt, at guiden fokuserer på at involvere organisationer fra Det Globale Syd, der repræsenterer mennesker med forskellige typer af handicap. Guiden skal nu implementeres på tværs af netværkets aktiviteter.

Billede: Afholdelsen af IDDC's generalforsamling i Handicaporganisationernes Hus med IDDC-repræsentanterne

DH deltog i det årlige møde i **GLAD-netværket**, som del af IDDC's delegation. Mødet giver mulighed for at mødes med alle de største aktører på den globale dagsorden om inklusion af mennesker med handicap i udvikling, herunder Udenrigsministeriet. Fokus på dette års møde var det kommende Global Disability Summit i Tyskland i 2025.

DH fortsatte sin støtte til **International Disability Alliance (IDA)** under en flerårig aftale. I 2023 støttede DH afholdelsen af et seminar i Vestafrika, der kobler Handicap-konventionen og Verdensmålene i en "brobygningstræning", som varetages af IDA med henblik på at skabe stærkere fortalere blandt mennesker med handicap i Det Globale Syd.

DH har i 2023 bidraget til flere **internationale publikationer**. Det gælder dels en case på arbejdet med at fremme Leave No One Behind-løftet i sydpartnerskaber til den årlige statusrapport, som sekretariatet for Global Disability Summit udarbejder som opfølgning på forpligtelser fra Handicaptopmødet i 2022. DH har desuden bidraget med to kapitler til en rapport om, hvordan handicaporganisationer kan bruge OECD DAC's markør på inklusion af mennesker med handicap i udviklingsbistand (Tracking Aid for Persons with Disabilities). Hovedbudskaberne her er, at der i dansk udviklingssamarbejde er brug for dels øget finansiering til indsatser, der inkluderer mennesker med handicap, og dels at kvalificere brugen af handicapmarkøren.

8. Organisation, strategi og forvaltning af udviklingssamarbejdet

Udenrigsministeriets **review af DH**.

Afklaring og forberedelse af ny programmulighed og proces med gentænkning og forenkling af projektmodaliteter.

'Safeguarding' politikker næsten på plads.

Afsøgning af samarbejde med handicaporganisationer i **Ukraine m.fl.**

2023 var også i maskinrummet præget af flere store tiltag. DH gennemgik et review af Udenrigsministeriet, igangsatte en revision af Handicappuljens bevillingsmodel og sonderede muligheden for at indgå samarbejde med den ukrainske handicapbevægelse.

Udenrigsministeriets review af DH

Hvert fjerde år foretager Udenrigsministeriet et review af DH med henblik på at evaluere, hvordan DH forvalter midlerne til DH's Globale Handicapprogram og leverer resultater og værdi for udviklingsmidlerne. Et hold eksterne konsulenter var på landebesøg i Rwanda og Nepal, gennemførte interviews med repræsentanter fra DH's bestyrelse, bevillingsudvalg, og udviklingsaktive organisationer samt lavede en spørgeskemaundersøgelse blandt alle DH's medlemsorganisationer. Reviewets hovedkonklusioner var overordnet meget positive samtidig med, at der peges på steder, hvor DH kan styrke sin indsats.

Forberedelsen af en ny programmodalitet

En af anbefalingerne var at afsøge muligheden og interessen for at revidere Handicappuljens bevillingsmodel og indføre en programmodalitet, hvor organisationer med et stort udviklingspolitisk engagement i regi af Handicappuljen, kan samle deres projekter i et samlet fireårigt program og dermed skabe mere forudsigelighed og kontinuitet og mindske administration. Der blev nedsat en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra medlemsorganisationerne med det formål at belyse fordele og ulemper ved at indføre en ny programmodalitet.

DH's bestyrelse vedtog på den baggrund – med Udenrigsministeriets godkendelse - at indføre en programmodalitet og samtidig revidere projektfaciliteterne. DH udviklede herefter retningslinjer, vurderingskriterier og ansøgningsformater til den indledende del af processen med at søge program.

DH lavede også en opdatering af Handicappuljens ansøgningsformater og retningslinjer i henhold til reviderede beløbsgrænser, politik og procedurer for imødegåelse af seksuelle krænkelser mv.

PSHEA-tiltag

DH udarbejdede i 2023 en 'safeguarding' politik for det internationale område. Fra ansøgningsrunden i april blev der indført krav om, at ansøgere med projekter i puljen på mere end én million kroner, skal have en 'safeguarding' politik til at forebygge og forfølge seksuel chikane, udnyttelse og misbrug - eller alternativt en plan for dens færdiggørelse. Næsten alle de udviklingsaktive medlemsorganisationer har nu 'Safeguarding'-politikker på plads for deres internationale samarbejde og forpligter sig dermed på at arbejde aktivt med 'safeguarding' i deres partnerskaber.

Andre nye tiltag i forbindelse med forvaltning af puljen

DH's danske controller har i 2023 udført **finansielle tilsynsbesøg** i henholdsvis Vietnam og Latinamerika, hvor der blev foretaget 11 besøg på handicappuljebevillinger, der totalt set løber op i omkring 40 millioner kroner. Udkommet var som udgangspunkt identifikation af veldrevne kontorer, men i et tilfælde (Guatemala) faldt besøget sammen med afdækning af en mindre svindelsag.

Desuden er der i samarbejde med de danske medlemsorganisationer gennemført flere online-tilsynsbesøg, baseret på tidligere års erfaring under nedlukningerne. I Rwanda, Uganda og Ghana har DH's Rwanda-baserede finansielle controller desuden lavet finansielle monitoreringsbesøg og organisationsrettet kapacitetsopbygning for både DH's partnere og medlemsorganisationernes partnere i de tre lande inden for finansiell administration, bogføring mm.

Det blev i 2023 besluttet at **nedlægge Udviklingsnetværket** og i stedet fortsætte med de kvartalsvise netværksmøder, som lederen af DH's Afdeling for Internationalt Samarbejde afholder med repræsentanter fra hver af de udviklingsaktive medlemsorganisationer. Møderne har vist sig at være et godt forum for dialog og gensidig orientering.

DH samlede i slutningen af 2023 **forvaltningen af Handicappuljen** og to **nationale puljer** hos én administrativ medarbejder med henblik på at effektivisere arbejdsgange. Derudover har der været en række udskiftninger i Handicappuljens bevillingssystem. Troels Hovgaard - tidligere næstformand for Handicappuljens Bevillingsudvalg med mange års erfaring som rådgiver i CISU - erstatter Karen Andersen som bevillingskonsulent. I Bevillingsudvalget har vi fået tilgang af Sune Min Barker og Henry Lind, der afløser Jonas Sidenius (DUF) og Kasper Bergmann (DDL).

Sondering vedr. mulighed for samarbejde med Ukraine og andre østlige EU-nabostater

Ukrainere med handicap bliver i særlig grad ramt af krigens konsekvenser, ligesom krig er årsag til, at endnu flere mennesker erhverver sig et handicap. De ukrainske handicaporganisationer har samtidig en væsentlig rolle med at sikre, at genopbygningen bidrager til inklusion.

DH har i 2023 arbejdet målrettet med at sondere interessen for samarbejde med den ukrainske handicapbevægelse, rakt ud til mulige partnere og udarbejdet en konceptnote med henblik på at ansøge om en tillægsbevilling til indsatser i Ukraine og de øvrige østlige nabolande til EU. Sondringen viste, at flere af DH's medlemsorganisationer allerede var i gang. Fx har DDL siden krigens start samarbejdet med den ukrainske døveorganisation, og Stomiforeningen samarbejder med en lokal stomiforening i Odessa. Herudover har flere danske handicaporganisationer iværksat støtteindsamlinger til deres søsterorganisationer i Ukraine, målrettet mennesker med både udviklingshandicap, synshandicap og forskellige fysiske handicap.

Bilag

Bilag 1: Resultatramme 2022-25_Status for 2023

Bilag 2: Open Aid indikatorer

Bilag 3: Nye bevillinger i Handicappuljen 2023

Bilag 4: Projekt relateret oplysning i Handicappuljen 2023

Bilag 5a: DH-årsregnskab 2023

Bilag 5b: DH revisionsprotokollat 2023

Bilag 6a: Handicappuljen regnskab 2023

Bilag 6b: Handicappuljen revisionsrapportering 2023